

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2007

autor: Dita Pfeferová

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Akademický rok: 2005/2006

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Dita PFEFEROVÁ**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Název tématu: **Rodinná politika v České republice**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se zaměří na různé formy podpory rodiny a jejích členů a jejich následnou analýzu. Studentka bude analyzovat vybrané nástroje sociální a rodinné politiky v ČR.

Cíl práce:

Cílem práce je provést syntézu informací o podpoře rodin, které plynou z různých systémů rodinné a sociální politiky. Výstupem práce bude praktický průvodce rodinnými dávkami využitelný v praxi pro lidi, kteří neví, kam se obrátit a v systémech se neorientují.

Rozsah práce: 30-40 stran
Rozsah příloh: do 10 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

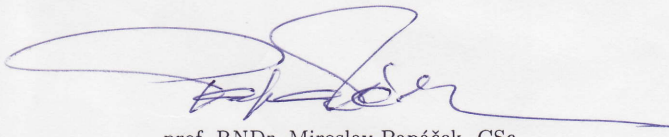
Seznam odborné literatury:

Brdek, Jírová: Trendy v evropské sociální politice, ASPII, Praha, 2002
Brdek, Jírová, H.: Sociální politika v EU a ČR, Codex, 1998
Duben, R.: Stát blahobytu, skriptum VŠE Praha 1994
Durdisová, J., Krebs, V., Žižková J.: Sociální politika, Codex, Praha, 1997
Jírová, H.: Trh práce a politika zaměstnanosti, VŠE, Praha, 1999
Krebs V. a kol. : Sociální politika, ASPII, Praha, 2002
Mareš, P.: Nezaměstnanost jak sociální problém, SLON, Praha, 1994
Potůček M.: Sociální politika, Slon, 1995
Žižková, J., Krebs, V.: Sociální politika, skriptum VŠE, Praha, 1995

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jaroslava Sedláková, Ph.D.
FM VŠE Jindřichův Hradec

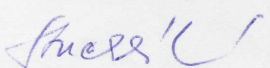
Datum zadání bakalářské práce: 31. března 2006

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2007

prof. RNDr. Miroslav Papáček, CSc.

děkan

doc. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 18. dubna 2006

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

Rodinná politika České republiky

Autor: Dita Pfeferová

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslava Sedláková, PhD.

Studijní program: Sociální pedagogika, specializace Veřejná správa

Datum odevzdání : 27.4.2007

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma
»Rodinná politika v České republice«
jsem vypracovala samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály
uvádím v přiloženém seznamu literatury.

Prachatice, duben 2007

podpis studenta

Anotace

Rodinná politika v České republice

Cílem práce je podat co nejširší přehled o finanční podpoře rodin z různých sociálních systémů.

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci

bych chtěla poděkovat

vedoucí bakalářské práce Mgr. Jaroslavě Sedlákové .

Obsah:

Úvod.....	1
1.1. Definice rodiny a její funkce.....	2
1.2. Vymezení sociální politiky	3
1.3. Nástroje sociální politiky	5
1.3.1. Aplikované nástroje sociální politiky.....	6
1.4. Rodinná politika ČR	7
1.4.1. Národní zpráva o rodině.....	7
1.4.2. Koncepce rodinné politiky.....	8
1.4.3. Akční plán podpory rodin	9
1.5. Institucionální zajištění rodinné politiky.....	10
1.6. Právní základ života a ochrany rodin ČR.....	11
1.7. Základní demografické charakteristiky	12
1.7.1. Sňatečnost	12
1.7.2. Rozvodovost	12
1.7.3. Porodnost a plodnost	13
1.7.4. Složení rodiny.....	14
1.7.5. Shnutí demografických ukazatelů za rok 2006	15
2.1. Sociální ochrana rodiny v systému sociálního zabezpečení	16
2.2. Životní a existenční minimum	17
2.3. Podpora rodiny ze systému státní sociální podpory	18
2.3.1. Přídavek na dítě	20
2.3.2. Sociální příplatek.....	20
2.3.3. Příspěvek na bydlení	21
2.3.4. Rodičovský příspěvek	21
2.3.5. Příspěvek na školní pomůcky	22
2.3.6. Porodné	22
2.3.7. Podpora náhradní rodinné péče ze systému státní sociální podpory	23
2.3.7.1. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	24
2.3.7.2. Odměna pěstouna	25
2.3.7.3. Příspěvek při převzetí dítěte	26
2.3.7.4. Příspěvek na nákup motorového vozidla.....	26
2.4. Podpora rodin z nemocenského pojištění.....	28
2.4.1. Podpora ošetřování člena rodiny	28
2.4.2. Peněžitá pomoc v mateřství zaměstnanců.....	29
2.4.3. Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.....	30
2.5. Podpora rodin z důchodového pojištění	32
2.5.1. Vdovský důchod	32
2.5.2. Sirotčí důchod.....	32
2.6. Příspěvek na péči	34
2.7. Pomoc v hmotné nouzi	35
2.7.1. Příspěvek na živobytí	35
2.7.2. Doplatek na bydlení.....	36
2.7.3. Mimořádná okamžitá pomoc	36
2.8. Nepřímá podpora rodiny	38
2.8.1. Společné zdanění manželů.....	38
2.8.2. Daňové zvýhodnění na dítě	38
3.1. Dotazníkové šetření	39
3.2. Shnutí dotazníkového šetření.....	43

Závěr	44
Seznam použité literatury :	46

Přílohy:

Příloha č. 1 Přímá podpora rodinám s nezaopatřenými dětmi

Příloha č. 2 Přehled přímé finanční podpory rodinám s nezaopatřenými dětmi

Příloha č. 3 Dotazník

Seznam tabulek a grafů:

TABULKA 1 MODEL Y SOCIÁLNÍHO STÁTU A TYPY RODINNÉ POLITIKY	4
TABULKA 2 ČÁSTKY ŽIVOTNÍHO MINIMA V KČ ZA MĚSÍC.....	17
TABULKA 3 VÝŠE PŘÍDAVKU NA DÍTĚ PODLE VĚKU NEZAOPATŘENÉHO DÍTĚTE	20
TABULKA 4 VÝŠE ÚHRADY POTŘEB DÍTĚTE OD 1. 1. 2007 V KČ ZA MĚSÍC.....	24
TABULKA 5 VÝDAJE NA DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V MIL. KČ	27
TABULKA 6 VÝŠE PŘÍSPĚVKU NA PÉČI V KČ ZA MĚSÍC	34
GRAF 1 VÝVOJ SŇATEČNOSTI V ČR.....	12
GRAF 2 ROZVODOVOST V ČR ROK 1993-2006	13
GRAF 3 ÚHRNNÁ PLODNOST V ČR 1993 -2006	13
GRAF 4 SLOŽENÍ RODIN V ČR V ROCE 2005.....	14
GRAF 5 STRUKTURA SOCIÁLNÍCH PŘÍJMŮ V ROCE 2006.....	16
GRAF 6 ZVÝŠENÍ RODIČOVSKÉHO PŘÍSPĚVKU OD 1.1.2007.....	22
GRAF 7 ZVÝŠENÍ PORODNÉHO	23
GRAF 8 ZVÝŠENÍ ODMĚNY PĚSTOUNA.....	25
GRAF 9 PŘÍSPĚVEK PŘI PŘEVZETÍ	26
GRAF 10 STRUKTURA DÁVEK STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V ROCE 2006.....	27
GRAF 11 VYPLACENÉ DÁVKY NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ V ROCE 2006 V MIL. KČ	31
GRAF 12 VYPLACENÉ DÁVKY DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ V ROCE 2006 V MIL. KČ	33
GRAF 13 VYPLACENÉ DÁVKY SOC. PÉČE V ROCE 2006 V MIL. KČ	37
GRAF 14 RESPONDENTI PODLE NEZAOPATŘENÝCH DĚTÍ	39
GRAF 15 ZDROJE ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ	40
GRAF 16 INFORMOVANOST O FINANČNÍ PODPOŘE RODINY	40
GRAF 17 HODNOCENÍ ZMĚN FINANČNÍ PODPORY.....	41
GRAF 18 HODNOCENÍ FINANČNÍ PODPORY RODINÁM S NEZAOPATŘENÝMI DĚTMI.....	42
GRAF 19 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ZALOŽENÍ NEBO ROZŠÍŘENÍ RODINY	42
GRAF 20 OVLIVNĚNÍ ROZHODNUTÍ O POČTU DĚTÍ PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN	43

Úvod

V posledních letech se z důvodu kritického stavu demografického vývoje v České republice dostává do popředí téma rodinné politiky. Dotýká se ho řada článků v denním tisku a je diskutováno i v dalších médiích. Součástí tohoto tématu je zejména finanční podpora státu rodinám s nezaopatřenými dětmi a rodinám s nízkými příjmy .

Vzhledem k tomu, že pracuji na odboru státní sociální podpory setkávám se s lidmi, kteří jsou v této oblasti ještě stále dezorientováni, ačkoliv je pro mnohé z nich finanční podpora státu jednou z nejdůležitějších forem k zajištění ekonomické situace rodiny.

Ve své práci si chci zodpovědět otázku, zda finanční podpora je motivačním faktorem pro založení nebo rozšíření rodiny nebo zda na toto rozhodnutí mají vliv spíše jiné faktory.

Jako výzkumné metody jsem si stanovila analýzu dokumentů pro zjištění finanční podpory rodin z různých systémů, vyhledání příslušných právních norem a dotazníkovou metodou, formou uzavřených a polouzavřených otázek, zjištění faktorů bránících a oddalujících založení rodiny.

Svou práci jsem rozdělila do tří částí. V první části mé práce se věnuji teoretickým pojmům, vymezení rodinné politiky v České republice, její koncepci a cílům.

V druhé části analyzuji jednotlivé dávky na podporu rodinám s dětmi a rodinám s nízkými příjmy.

Třetí část shrne výsledky dotazníku, zaměřeného na faktory ovlivňující založení či rozšíření rodiny a subjektivní hodnocení finanční podpory státu ze strany respondentů.

1.1. Definice rodiny a její funkce

Rodina je malá primární, neformální sociální skupina, kterou tvoří osoby spojené pokrevními, manželskými a adoptivními vztahy. Je prvním přirozeným společenským prostředím, do kterého lidský jedinec přichází na začátku své existence a jednou z nejvýznamnějších hodnot lidské společnosti a převodním mechanismem v předávání hodnot z generace na generaci. V rámci interakcí v rodině se formují první sociální zkušenosti dítěte a vzorce sociálního chování. Uskutečňují se v ní společenské a osobně potřebné vztahy a činnosti, které nemohou v plné míře přebírat jiné instituce.

Rozeznáváme rodinu *nukleární* dvougenerační, rodinu *rozšířenou*, která zahrnuje více než dvě generace. *Orientační* rodinu, do které se člověk narodí a *proreakční* rodinu založí člověk sňatkem nebo tím, že má děti.

Rodina je konzervativní institucí. Během novověku předala mnoho svých funkcí jako výkon práva, vzdělávání dětí, ekonomické zajišťování členů rodiny státu a stala se sama na státu závislejší.¹

Jejími hlavními současnými funkcemi jsou:

Biologicko - reprodukční funkce rodiny, která zahrnuje sexuální život manželů a plození potomků. Poruchy této funkce se projevují jako bezdětnost, neplánované rodičovství nebo velký počet dětí, kdy nemůže být plněna následující funkce.

Socializačně - výchovná funkce rodiny je výchova a socializace dětí a sociální kontrola. Porucha této funkce vychází ze tří možných situací.

Rodiče se z důvodu nemoci, pracovních překážek nemohou o děti starat.

Pro svou nezralost či nezpůsobilost se o dítě nedovedou postarat, anebo se o děti nechtějí starat pro mravní nebo charakterové nedostatky.

Ekonomická funkce rodiny spočívá v materiálním zabezpečení členů rodiny a vytváření statusu. Porucha výše uvedené funkce se projevuje nouzí a hmotným nedostatkem rodiny.²

¹ Matoušek, Oldřich: Slovník sociální práce. 1 vyd. Praha : Portál 2003. ISBN – 80-7178-549-0. Str. 187

² Kvapilová, Světlá: Kapitoly ze sociální pedagogiky. 1 vyd. Olomouc: Univerzita Palackého 1996. ISBN 80-7067-669-8. Str.27

1.2. Vymezení sociální politiky

Sociální politika je definována ve slovníku sociálních prací jako „... soustavné a cílevědomé úsilí jednotlivých sociálních subjektů o změnu nebo udržení a fungování sociálního systému“. Historicky se vyvíjela v západních zemích v průběhu 20. století ze sociální správy reagující na nejpálčivější sociální problémy mezi světovými válkami, kterými byly nezaměstnanost, kvalita bydlení chudých, zdravotní stav populace a přístup ke vzdělání.³

Sociální politika na pomoc rodině se v Evropě zpočátku vyvíjela jako doplněk ke mzdě, resp. jako sociální mzda. Tak vznikala po první světové válce a byla uplatňována i za druhé světové války v Německu. Na počátku třicátých let vnesla Francie do sociální politiky na pomoc rodině nové pronatalitní cíle. Po druhé světové válce většina zemí opustila tento charakter zabezpečení rodin a začala preferovat aspekty „social welfare“. Toto nové pojetí se označuje jako státní sociální politika.⁴

Přehled o tom, jak je spjata rodinná politika s daným typem sociálního státu, uvádí tabulka č.1, která rozlišuje nejčastěji citovanou typologii Esping - Andersena, přejímanou a adoptovanou různými autory.

Moderní státy věnují životním podmínkám rodin velkou pozornost a hlavním cílem je zmírňování narůstajících nákladů rodin při opatrování mladé generace, posílení společenské vážnosti rodin a manželství, ochrana svobodného a všestranného rozvoje jedince v rodině, slučitelnost rodinné funkce a zaměstnání. Soustředuje se tedy především na mateřství, rodičovství a rodinu, neboť narození a výchova dětí přináší zvýšení nákladů na výživu, preventivní a léčebnou péči, vzdělání a výchovu a také na pomoc při ztrátě živitele.⁵

³ Matoušek, Oldřich: Slovník sociální práce, 1.vyd. Praha 2003. ISBN 80-7178-549-0. Str. 211

⁴ Tomeš, Igor: Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost. 1.vyd. Praha 2001. ISBN-80-864-84-00-9. Str. 134

⁵ Matějčková, Barbora, Poloncyová, Jana: Rodinná politika ve vybraných evropských zemích II. VUSP 2004. Str.11

Tabulka 1 Modely sociálního státu a typy rodinné politiky

typ .státu blahobytu	liberální (anglosaský)	sociálně demokratický (skandinávský)	konzervativní (bismarckovský)	prorodinný (latinský)	postsocialistický
obecné rysy	úloha trhu je prvořadá; pomoc státu náleží jen nejvíce potřebným; minimální stupeň přerozdělování zdrojů	sociální práva každému; stát zajišťuje práci tam, kde není v soukromém sektoru; zavedené vysoké daně a vysoký stupeň přerozdělování zdrojů	profesní sdružení zajišťují základní sociální práva; vysoký stupeň přerozdělování zdrojů	diferenciace podle ekonomické aktivity; neexistuje definice minimální mzdy	vysoký stupeň přerozdělování zdrojů, postupný přechod od státního paternalismu k systému pomoci jen potřebným
podpora rodiny	není stanovena výše minimální mzdy ovlivňující životní minimum; odpovědnost za péči o děti spočívá na rodičích a soukromých institucích	plošné dávky rodinám; vysoké ostatní sociální dávky; dlouhá rodičovská dovolená; rozvinutý systém institucí péče o děti	tradiční rodina je základním prvkem sociální struktury, žitel je hlavním zdrojem příjmů; méně rozvinutý systém institucí péče o děti	nízká úroveň dávek, malá pomoc státu rodinám v péči o děti	vysoká zaměstnanost žen, dlouhá rodič. dovolená, nárok na sociální dávky testovaný, jejich výše často nemotivuje k pracovnímu zapojení
ovlivňování gender vztahů	nevměšování se	politika rovnosti pohlaví, podpora dvoupříjmového rodinného modelu	tradiční jedenkariérový model	tradiční jedenkariérový model	dvoupříjmový model rodiny
institucionální péče o děti	málo rozvinutá	velmi rozvinutá	velmi rozvinutá	málo rozvinutá	rozvinutá
forma rodinných dávek	daňové úlevy	univerzální nárokové dávky	dávky, odpočty z daní	dávky, odpočty z daní	především dávky
populační politika	neutrální	child-friendly policy	často propopulační cíle	neutrální	často propopulační cíle

Zdroj: Rodinná politika ve vybraných evropských zemích II, VÚPSV Praha, 2004, str.11

1.3. Nástroje sociální politiky

Chceme – li se zaměřit na podporu dětí a mládeže, pak je základní jednotkou, na kterou se zaměřuje většina úkolů s výchovou a výživou spojených, užší rodina, a to zejména rodiče a dále domácnost, ve které děti žijí.

Za nástroje sociální politiky považujeme prostředky, jimiž sociální subjekt působí na sociální objekt nebo objekty, na jiný sociální subjekt nebo subjekty. Těmito prostředky jsou zpravidla právo, peníze a instituce, kterými se uskutečňuje služba, regulace a nátlak. Volba nástrojů zpravidla závisí na tom, čeho se jimi má dosáhnout a kdo má být adresátem péče.⁶

Podle Krebse představují nástroje sociální politiky „... určitý systém, který se v čase pochopitelně vyvíjí, mění a zkvalitňuje vzhledem ke konkrétním záměrům sociální politiky. V současné politice je kladen důraz především na to, aby její nástroje umožňovaly diferenciované a adresné řešení zcela konkrétních sociálních situací konkrétních jedinců či sociálních skupin tak, aby nedocházelo ke zneužívání výhod těmi, kterým nejsou určeny. To je předpokladem toho, aby sociální politika byla dostatečně účinná a únosná z hlediska limitovaných finančních zdrojů“⁷

Základním rámcem jejich opatření je **právní řád** a v jeho rámci sociálně právní legislativa a **programové koncepce vlády**, které mají své místo v sociální politice, pokud jde o prosazování dlouhodobých záměrů, neboť plán je vnímán jako nástroj hledání možných cest k dosažení cílů.⁸

- **Právní normy** jako jsou ústava, zákony, vyhlášky resortů a místních úřadů, organizačních řádů a další právní normy nižšího stupně jsou základním rámcem uplatnění sociální politiky.
- **Ekonomické nástroje**, kterými jsou všechna opatření, která ovlivňují získávání a přerozdělování zdrojů tak, aby bylo dosaženo zamýšleného cíle.

⁶ Tomeš Igor: Sociální politika a mezinárodní zkušenost. 2.vyd. Praha 2001. ISBN- 80-864-84-00-9. Str. 141

⁷ Krebs Vojtěch a kol.: Sociální politika, 3.vyd. Praha 2005. ISBN 80-7357-050-5. Str. 69

⁸ Arnoldová, Anna: Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení II. 2.vyd. Praha 2004. ISBN80-246-0875-8, Str.133

- **Sociální programy**, které jsou formulovány sociální skupinou, politickou stranou, státním orgánem nebo jinými organizacemi, jsou nástroje k hledání cesty a realizace dosažení vytýčených cílů.⁹

1.3.1. Aplikované nástroje sociální politiky

- **Sociální příjmy** představují významný nástroj sociální politiky nebo jsou jimi peněžní příjmy spojené s opatřeními sociální politiky, které tvoří zejména dávky důchodového a nemocenského pojištění, finanční pomoc rodinám s dětmi, peněžité dávky sociální pomoci, podpory v nezaměstnanosti. Jsou poskytovány formou opakujících se nebo jednorázových dávek.
- **Sociální služby**, které se poskytují místo peněžitých a věcných dávek tam, kde je to z hlediska splnění účelu efektivnější. Jedná se o sociální poradenství, manželské a předmanželské poradny, pomoc v krizi, azylové domy pro matky s dětmi, ústavní péče, sociálně právní ochrana dětí, denní pobyty.
- **Věcné dávky** jsou spojovány především s ochranou zdraví a uplatňují se v případě sociální pomoci v situacích, kdy není zaručeno, že peněžité pomoci bude využito k zamýšlenému účelu.
- **Účelové půjčky**, kdy jde o poskytování různých zvýhodněných půjček k ovlivňování sociálních situací nebo událostí v životě lidí. Jejich funkcí je pomoci překlenout časové období mezi okamžitou potřebou finančních prostředků a současnými možnostmi omezených finančních zdrojů, které se týkají předem vymezených zdrojů, jakými jsou novomanželské půjčky, půjčky k podpoře bydlení. Z hlediska rodiny je jejich efekt dán výhodnějšími podmínkami při jejím poskytování.
- **Úlevy a výhody** poskytované různým skupinám obyvatelstva, například mladistvým, studujícím, důchodcům, rodinné vstupné.

⁹ Mühlpachr Pavel: Sociální práce.1.vyd. Brno 2004.ISBN 80-210-3323-1

1.4. Rodinná politika ČR

Rodinná politika je součástí politiky veřejné. Jsou jí všechna politická opatření podporující rodinu – pojištění, daně, dávky, placená dovolená rodiče pečujícího o dítě, ochrana pracovního místa takového rodiče. Dále jsou to služby poskytované rodinám s dětmi a také opatření, které podporují angažovanost otců při výchově dětí. Rodinné politiky evropských států podporují rodinu jako tradiční instituci, jejímž jádrem je legální manželství, nebo ji podporují jako jakoukoli formu společenství, která obstarává výchovu dětí.¹⁰

1.4.1. Národní zpráva o rodině

Na základě úkolu vlády byla oddělením rodinné politiky Ministerstva práce a sociálních věcí v roce 2004 vypracována zpráva o rodině, která zmapovala situaci rodin v České Republice.

Národní zpráva o rodině byla zpracována na základě úkolu vlády oddělením rodinné politiky Ministerstva práce a sociálních věcí. Ze zprávy vyplývá, že demografický vývoj posledních let, především klesající sňatečnost a porodnost se negativně odráží ve věkové struktuře obyvatelstva a má vážné důsledky pro rozvoj společnosti a státu, neboť současně dochází i k proměnám v rodinném životě a sociálněekonomickým podmínkám, které mají na tento vývoj zásadní vliv. Ze zprávy vyplývá, že jedním z faktorů je nízká institucionální podpora rodin ze strany státu a především pokles všeobecného společenského respektu života rodin. Podpora rodin ze strany státu se soustřeďuje na tradiční nástroje ve sféře finanční podpory rodin formou sociálních dávek a daňových zvýhodnění. Jako nepříznivý jev označuje trvajících znevýhodnění manželství a manželské rodiny v systému sociálního zabezpečení a v programech na podporu bydlení a upozorňuje na neexistenci

¹⁰ Matoušek Oldřich: Slovník sociální práce, 1. vyd. Praha 2003. ISBN 80-7178-549-0. Str. 189

přesvědčení o potřebě podpory rodiny na regionální a komunální sféře.¹¹ Národní zpráva o rodině vymezuje okruhy témat pro budoucí koncepci rodinné politiky.

1.4.2. Koncepce rodinné politiky

Na základě Zprávy o rodině byla vládou České republiky schválena dne 12.10.2005 „Koncepce národní rodinné politiky“.

Základním cílem národní politiky je vytvořit příznivější politické klima a podmínky pro rodinu, které by umožnily lidem realizovat vlastní životní plány v naplňování partnerských a rodičovských plánů. Další cíle jsou:

- Posilovat vědomí hodnoty rodiny a vlastní zodpovědnosti za její funkčnost a stabilitu, posílit společenskou vážnost rodiny a manželství a podporovat výchovu k partnerství, manželství a rodičovství.
- Konkupovat a rozvíjet rodinnou politiku jako dlouhodobou celospolečenskou aktivitu koordinovanou veřejnou správou za účasti občanského, komerčního sektoru a široké občanské veřejnosti.
- Podpořit koncipování účinné rodinné politiky rozvíjením výzkumu, který by poskytl informace o aktuálních a perspektivních potřebách rodiny a možných způsobech jejich uspokojování.

Odvozenými specifickými cíly koncepce rodinné politiky jsou:

- Konkupovat rodinou politiku, takovým způsobem, aby rodiny mohly mít tolik dětí kolik by si přály a v době, kterou si zvolí.
- Minimalizovat handicapy dětí vyrůstajících v ekonomicky a sociálně oslabených nebo neúplných rodinách tak, aby se jejich životní šance v oblasti vzdělávání, uplatnění na trhu práce a ve společnosti jen minimálně odlišovaly od jejich vrstevníků, kteří vyrůstají v sociálně a ekonomicky silných rodinách.
- Vytvářet rodičům vhodné podmínky pro skloubení nároku na trh práce s nároky o nezaopatřené děti.

¹¹Národní zpráva o rodině. www.mpsv.cz/cs/898 [cit. 27.3.2006]

1.4.3. Akční plán podpory rodin

Akční plán podpory rodin s dětmi pro období 2006 - 2009, který schválila vláda ČR a jehož zaměření je :

- Aktivita v oblasti podpory rodiny – rozvoj sítě služeb na podporu fungující rodiny.
- Slučitelnost profesních a rodinných rolí.
- Rozvoj rodinné politiky na úrovni krajů a obcí, institucionální a finanční zajištění rodinné politiky na úrovni obcí a krajů.
- Komplexní finanční podpora rodiny s dětmi – efektivnější daňová podpora rodin s dětmi, mateřství a rodičovství a vytváření příznivých materiálních podmínek pro rodiny s dětmi.
- Podpora slučitelnosti profesních a rodičovských rolí, větší zapojení otců do péče o děti, efektivnější daňová podpora rodin s dětmi, úprava dávek pro rodiny s dětmi v oblasti sociálního zabezpečení a větší zapojení krajů a obcí do rodinné politiky.¹²

¹² Akční plán pro rodiny s dětmi, www.mpsv.cz/files/clanky/2991/Akcni_plan.pdf [cit.22.2.2007]

1.5. Institucionální zajištění rodinné politiky

Komplexní tvorba rodinné politiky byla svěřena do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, odboru rodinné politiky a sociální práce, který se dělí na oddělení rodinné politiky a oddělení sociálně právní ochrany dětí.

Problematikou rodiny se však zabývají i Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo vnitra a spravedlnosti, Ministerstvo financí a další, neboť charakteristickým rysem rodinné politiky, je průřezovost její agendy do všech polí sociální politiky, politiky vzdělávací, daňové, zdravotní, bytové, dopravní, regionální a komunální.

V rámci krajů je organizačně začleněna do odborů sociálních věcí a zdravotnictví. Koncepční činnost rodinné politiky je závislá na prioritách krajských politických orgánů.

Rodinná politika v obcích je v kompetenci odborů sociálních věcí, které zajišťují také sociální služby a sociálně právní ochranu dětí.

Služby v péči o rodinu jsou poskytovány také nestátními organizacemi. Nejčastější formou neziskových organizací jsou občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy.

1.6. Právní základ života a ochrany rodin ČR

- **Listina základních práv a svobod** uvádí práva žen, mladistvých a osob zdravotně postižených na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky. Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona a zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky. Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.

- **Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.**, upravuje základní vztahy v rodině.

Zabývá se vznikem a zánikem manželství a vztahy mezi manžely .

Upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi, povinnosti rodičů při výchově dětí, vzájemnou vyživovací povinnost rodičů, dětí a manželů, určení otcovství, rodičovské zodpovědnosti a nároky neprovdané matky. Zákon o rodině upravuje náhradní rodinnou péči – osvojení, poručenství a opatrovnictví.

- **Občanský zákoník, zákon č. 40/1964 Sb.**, který upravuje společné jmění manželů, věci a závazků získaných nebo vzniklých za trvání manželství, společný nájem manželů.

- **Občanský soudní řád**, který má bezprostřední vztah k rodinnému právu.

Zákon o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., který ochraňuje práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, zajišťuje ochranu oprávněných zájmů dítěte, ochranu jeho jmění, a působení na obnovení narušených funkcí rodiny.

- **Zákon č. 140 /1961 Sb.**, Trestní zákon, kde v hlavě šesté Trestné činy proti rodině a mládeži, je chráněn zájem na řádné výchově a výživě dětí, příznivém vývoji dětí. Zákon poskytuje ochranu úpravou trestného činu dvojího manželství, opuštění dítěte, zanedbání povinné výživy, týraní svěřené osoby a potírání domácího násilí.

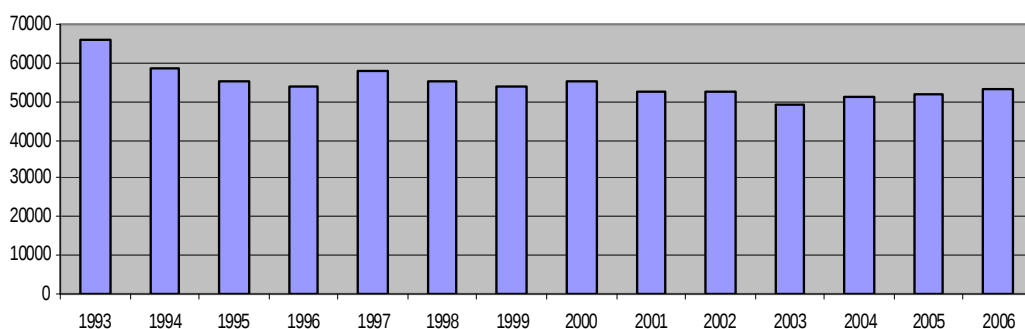
1.7. Základní demografické charakteristiky

Demografický vývoj a struktura obyvatelstva jsou významnými faktory, které ovlivňují tvorbu koncepcí a nástrojů v sociální oblasti. Důležitými ukazateli jsou procesy reprodukce obyvatelstva - populace, úhrnná plodnost, počet sňatků, počet rozvodů, atd.

1.7.1. Sňatečnost

Rozhodnutí o vstupu do manželství je v současné společnosti soukromou událostí. Vývoj sňatečnosti vykazuje charakteristické znaky, kterými jsou snížení sňatečnosti a růst nesezdaných soužití.

Graf 1 Vývoj sňatečnosti v ČR

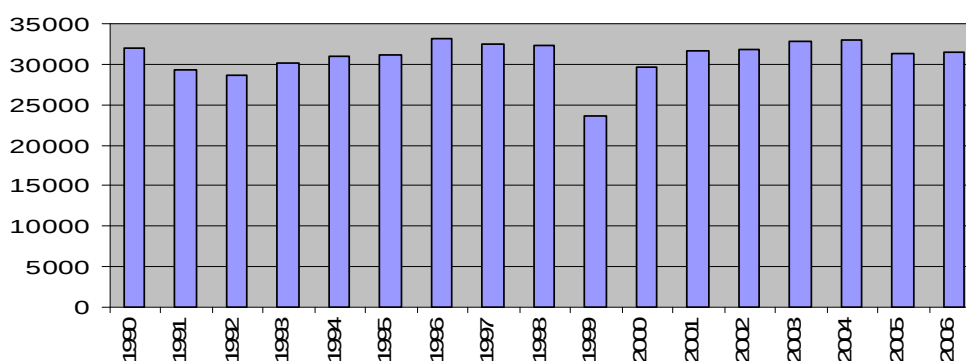
1.7.2. Rozvodovost

Rozvod je od roku 1950 v České republice jedinou formou právního zániku manželství po dobu života manželů. Ukazatel charakterizuje počet rozvodů v populaci. V mezinárodním srovnání je Česká republika zemí s vysokou mírou rozvodovosti, téměř polovina všech manželství u nás v současné době končí rozvodem.¹³

¹³ Matoušek Oldřich: Slovník sociální práce. 1.vyd. Praha: Portál 2003.ISBN 807357-050-5.

Jako faktory ovlivňující rozvodovost lze uvést nízký sňatkový věk a nedostatek bytů pro mladé manžele. Významnou roli má také vysoká zaměstnanost žen a jejich ekonomická nezávislost.

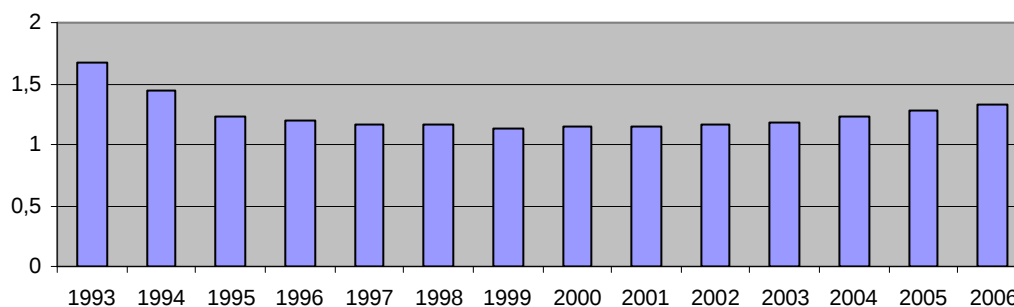
Graf 2 Rozvodovost v ČR rok 1993-2006

1.7.3. Porodnost a plodnost

Porodnost je údaj charakterizující přirozený přírůstek obyvatel v populaci rozením dětí. V České republice začala porodnost prudce klesat po roce 1990. Od roku 1999 má mírně stoupající tendenci. V roce 2006 přesáhla hranici 1,3 dítěte na jednu ženu, která je považována za velmi nízkou úroveň. Ženy v České republice začaly rodit více dětí, ale přesto tato porodnost nezajišťuje přirozenou reprodukci populace.

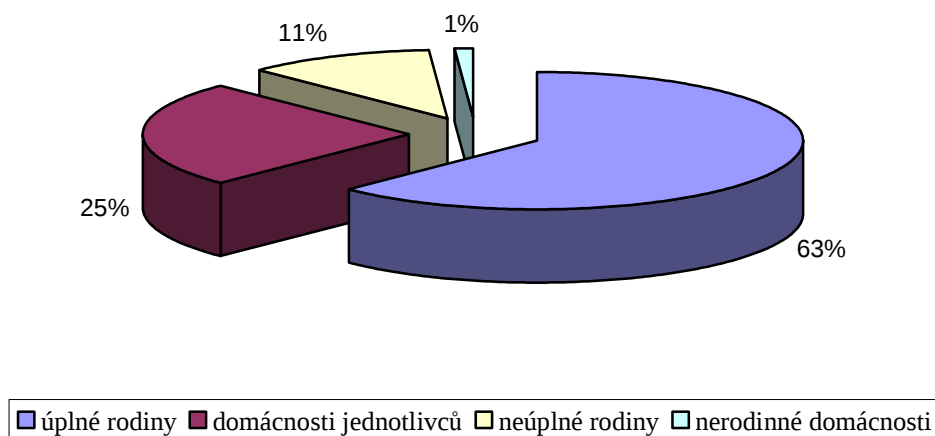
Graf 3 Úhrnná plodnost v ČR 1993 -2006

1.7.4. Složení rodiny

Podle Krebse je za domácnost v moderní rodinné politice pokládán soubor společně bydlících a hospodařících manželů, nebo partnerů s dítětem nebo dětmi, jeden z rodičů s dítětem nebo dětmi. „Protože s manželskými či partnerskými páry nebo jednotlivci a dětmi často žijí i jiné osoby, užívá se také přesnějšího pojmu rodinná domácnost, jejímž jádrem je úplná nebo neúplná rodina“¹⁴

Graf 4 Složení rodin v ČR v roce 2005

Zdroj: ČSÚ

¹⁴ Krebs, Vojtěch. Sociální politika. 2.vyd. Praha: ASPI 2002. ISBN 80-86395-33-2. Str. 269

1.7.5. Shrnutí demografických ukazatelů za rok 2006

V roce 2006 se v České republice narodilo 105 831 dětí, což je nejvíce od roku 1995. Úhrnná plodnost stoupla oproti loňskému roku na hodnotu 1,33 živě narozených dětí na jednu ženu v reprodukčním věku, ale přesto je na nízké úrovni nezajišťující přirozenou reprodukci populace.

Vzestupnou tendenci si zachovává také průměrný věk matek, který v roce 2006 stoupl na hranici 28,9 a u matek prvorodiček na průměr 26,6 roku. Stále stoupá počet dětí narozených mimo manželství, v roce 2006 tvořily děti narozené mimo manželství jednu třetinu z celkového počtu živě narozených dětí.

Model rodiny se mění a lidé upřednostňují jiný druh soužití než manželství. Velká část dětí vyrůstá v neúplných rodinách také z důvodu vysokého počtu rozvodů.

Po sedmnácti letech se také zastavil pokles počtu potratů. V roce 2006 byl jejich počet 40.000 a je shodný s předcházejícím rokem. V České republice také umírá méně lidí, v roce 2006 jich zemřelo 104.400, což je o 3500 méně než v roce 2005.¹⁵

¹⁵ Loni přibýlo v ČR nejvíce lidí do roku 1993.

www.ceskenoviny.cz/tisk_clankuview.php?id=243052 [cit. 26.3.2007]

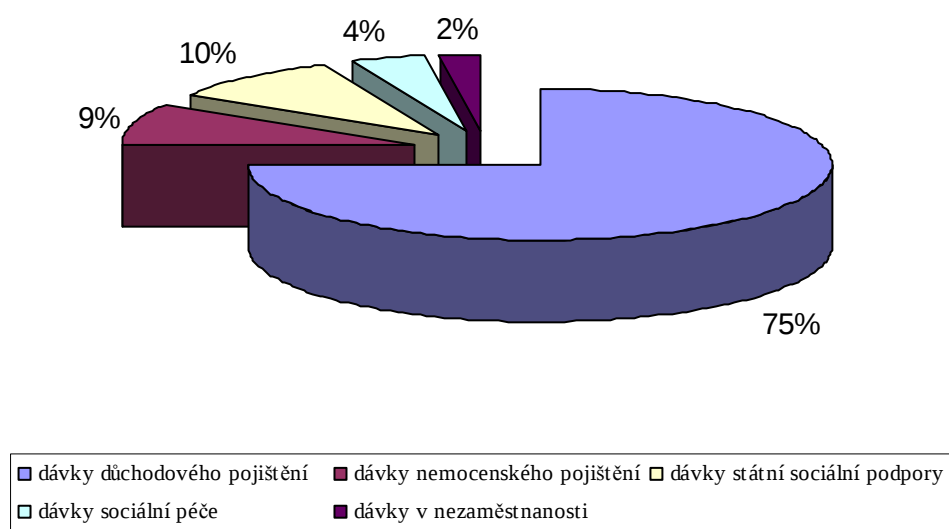
2.1. Sociální ochrana rodiny v systému sociálního zabezpečení

Systém sociálního pojištění řeší takové sociální situace, na které je možné dopředu se připravit ve smyslu odložení části finančních prostředků k řešení budoucí sociální situace. Do systému patří pojištění v nezaměstnanosti, nemocenské pojištění a důchodové pojištění, doplněné úrazovým a zdravotním pojištěním.

Systém státní sociální podpory, kterým stát přispívá především rodinám s nezaopatřenými dětmi v případě uznané sociální situace, na jejíž řešení rodina vlastními silami nestačí. Systém uplatňuje princip solidarity mezi vysoko příjmovými rodinami a rodinami s nízkými příjmy a solidarity bezdětných rodin s rodinami s dětmi.

Sociální péčí stát zajišťuje pomoc občanům, jejichž životní potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny příjmy z pracovní činnosti, dávkami důchodového nebo nemocenského zabezpečení a občanům, kteří pomoc potřebují vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, věku nebo nepříznivým životním poměrům.

Graf 5 Struktura sociálních příjmů v roce 2006

Zdroj: ČSÚ

2.2. Životní a existenční minimum

Od 1. 1. 2007 nabyl účinnosti nový zákon o životním minimu č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Životního a existenčního minima je využíváno pro poskytování dávek podle zákona o hmotné nouzi a dávek státní sociální podpory, které zabezpečují adresnou pomoc rodinám s dětmi ve stanovených sociálních situacích.

Životní minimum je definováno jako minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.

Existenční minimum je minimální hranicí příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních potřeb na úrovni umožňující přežití. Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte a poživatele starobního důchodu, osoby plně invalidní a u osoby starší 65 let. Částka existenčního minima činí 2.020,- Kč.

Životní minimum osob, které se posuzují společně, se stanoví jako úhrn částek životního minima všech těchto osob.

Tabulka 2 Částky životního minima v Kč za měsíc

jednotlivec	3126
první osoba v domácnosti	2880
druhá a další osoba v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem	2600
nezaopatřené dítě do věku 6 let	1600
nezaopatřené dítě 6-15 let	1960
nezaopatřené dítě 15-26 let	2250

Zdroj: Zákon o životním a existenčním minimu

V platné úpravě od 1. 1. 2007 je životní minimum jednosložkové a zahrnuje pouze částky na osobní potřeby a nezahrnuje již složky na nezbytné náklady na bydlení, neboť ochrana v oblasti bydlení je řešena v rámci systému sociální podpory, a to poskytováním příspěvku na bydlení a systému pomoci v hmotné nouzi doplatkem na bydlení.

2.3. Podpora rodiny ze systému státní sociální podpory

Systém státní sociální podpory vznikl v roce 1995 a byl zakotven v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Dávky vyplácené v rámci systému státní sociální podpory byly dříve vypláceny z různých systémů sociálního zabezpečení.

Základním východiskem nového systému je princip participace – stát bude přispívat rodinám v případě uznané sociální situace, kterou rodina nemůže vlastními silami a vlastními prostředky zvládnout. Princip solidarity, a to bezdětných rodin s rodinami s dětmi a vysokopříjmové rodiny, kdy rodina s vysokými příjmy má větší možnost než rodina nízkopříjmová.

Ze systému státní sociální podpory se poskytují sociální dávky, které v současnosti *představují hlavní formu finanční podpory rodin v uznané sociální situaci*. Jedná se o státní sociální systém, tudíž náklady na dávky samotné a náklady spojené s řízením o tyto dávky hradí v celém rozsahu stát.¹⁶

Východiskem pro zavedení systému státní sociální podpory byla analýza a definování sociálních situací, u nichž stát považuje za potřebné a účelné podílet se na jejich řešení formou nárokových dávek. Jedná se o náklady související se založením rodiny, narozením dítěte a péčí o dítě, které nemohou být kryty úsporami ani vlastním příjmem rodičů z důvodů péče o dítě.¹⁷

Konstrukce dávek státní sociální podpory je odvozena od životního minima, částka je používána pro stanovení hranice příjmů, do kterého bude dávka vyplácena a k určení výše dávky. Příjmová situace konkrétní domácnosti, která žádá o státní dávku je individuálně posuzovaná ve vztahu k životnímu minimu této domácnosti. Tím je zajištěna srovnatelnost příjmové situace rodin rozdílné velikosti a struktury. Cílem státní sociální podpory je přispět na úhradu nákladů způsobených sociální

¹⁶ Břeska, Naděžda, Burdová, Eva, Vránová, Lucie: státní sociální podpora. 10.vyd. Olomouc: Anag 2005. ISBN 80-7263-288-4

¹⁷ Durdisová, Jaroslava: Sociální politika, materiály k seminářům. 1.vyd. Praha: VŠE 1999. ISBN 80-7079-995-1. Str.34

situací a nikoli zabezpečit jejich plnou úhradu. Sociální situace jsou proto v zákoně přesně definovány a současně je navržen nástroj umožňující výpočet dávky.¹⁸

Dávky státní sociální podpory vyplácí úřady státní sociální podpory, kterými jsou v prvním stupni úřady práce a v hlavním městě Praze úřady městských částí určené Statutem hlavního města Prahy na základě žádosti předepsané Ministerstvem práce a sociálních věcí v místě trvalého pobytu žadatele, u přídatku na dítě v místě bydliště oprávněné osoby (dítěte).

Dávky státní sociální podpory lze přiznat pouze fyzické osobě, která je na území České republiky hlášena k trvalému pobytu. Splnění podmínky pro cizince je specificky v zákoně upraveno.

Započitatelné příjmy - okruh příjmů a jejich taxativní výčet stanoví §5 zákona o státní sociální podpoře. Za příjem se považuje příjem ze závislé činnosti, příjem z podnikání, příjmy z pronájmu a další příjmy, jejichž taxativní výčet uvádí §5 zákona, dávky nemocenské a důchodového pojištění, hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání. Systém pracuje s čistým příjmem, tj. příjmem po odečtení nákladů na získání a udržení příjmu, příspěvku na sociální pojištění, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, zdravotní pojištění a daně z příjmu.

Za **nezaopatřené dítě** se považuje dítě plnící povinnou školní docházku, nejdéle však do 26 let a dítě, které se připravuje na budoucí povolání, nebo se na budoucí povolání nemůže soustavně připravovat pro nemoc nebo úraz, anebo je z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.

Rodinou se pro účely zákona o státní sociální podpoře rozumí soužití rodičů a nezaopatřených dětí ve společné domácnosti. Pro účely příspěvku na bydlení se za společně posuzované osoby považují i další osoby, které jsou v bytě hlášeny k trvalému pobytu.

¹⁸ Krebs, Vojtěch: Sociální politika. 2.vyd. Praha: ASPI 2002. ISBN80-86395-33-2

2.3.1. Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je základní dlouhodobou opakující se dávkou. Přídavek na dítě je příjmově testovanou dávkou a je nárokem dítěte. Při poskytování přídavku na dítě je testován příjem rodiny. Rozhodným příjmem pro nárok na přídavek na dítě je kalendářní rok předcházející 1. říjnu daného roku.

Přídavek je poskytován ve třech úrovních v závislosti na příjmu. Výše dávky je stanovena jako násobek životního minima dítěte a příslušného koeficientu a to podle věku dítěte.

Tabulka 3 Výše přídavku na dítě podle věku nezaopatřeného dítěte

Věk nezaopatřeného dítěte	příjem rodiny vyjádřený násobkem ŽM do 1,5 zvýšená výměra	příjem rodiny vyjádřený násobkem ŽM od 1,5 do 2,4 základní výměra	příjem rodiny vyjádřený násobkem ŽM od 2,4 do 4,00 snížená výměra
Do 6 let	576	496	256
6-15 let	706	608	314
15-26 let	810	698	360

Zdroj: Zákon o státní sociální podpoře

Od 1. 1. 2007 došlo na základě zákona o životním minimu ke zvýšení koeficientů a ke sloučení kategorie dítě od šesti do deseti let a kategorie od deseti let do patnácti let. Tudíž je přídavek na dítě vyplácen pouze ve třech věkových kategoriích.

2.3.2. Sociální příplatek

Sociální příplatek je opakující se příjmově testovanou dávkou, rozhodný příjem je testován za předcházející kalendářní čtvrtletí. Účelem dávky sociální příplatek je pomoci rodinám s nízkými příjmy, které jsou spojeny s výchovou a výživou nezaopatřených dětí.

Nárok na sociální příplatek má rodič jehož příjem v rozhodném období nepřesáhne 2,2 násobek životního minima rodiny .

Při stanovení výše sociálního příplatku se částka životního minima nezaopatřeného dítěte nebo rodiny násobí určeným koeficientem.¹⁹

¹⁹ Zákon č 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře §22

Jedná se o zdravotní postižení dítěte nebo rodiče, osamělost rodiče, nebo narození dětí do tří let, které se narodily současně a s platností od 1. 1. 2007 se zohledňuje studium na střední a vysoké škole.

2.3.3. Příspěvek na bydlení

Příspěvek na bydlení je od 1. 1. 2007 zcela nově koncipován. Na příspěvek na bydlení má nárok vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě hlášen k trvalému pobytu, jestliže jeho náklady na bydlení přesahují násobek rozhodného příjmu (kalendářní čtvrtletí) a koeficientu 0,30, na území Hlavního města Prahy koeficientu 0,35 a násobek rozhodného příjmu v rodině a výše uvedených koeficientů nepřesáhne částku normativních nákladů na bydlení. Normativní náklady na bydlení jsou stanoveny jako průměrné náklady na bydlení podle velikosti obce. Od 1. 1. 2007 se rozlišují i formy bydlení. Pro bydlení v družstevních bytech a v bytech vlastníků je výše normativních nákladů stanovena odlišně. Výše příspěvku na bydlení se stanoví jako rozdíl mezi normativními náklady na bydlení a násobkem rozhodného příjmu a koeficientu 0,30 (0,35).

2.3.4. Rodičovský příspěvek

Nárok na rodičovský příspěvek má rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě do čtyř let věku nebo do věku sedmi let u dítěte zdravotně postiženého.

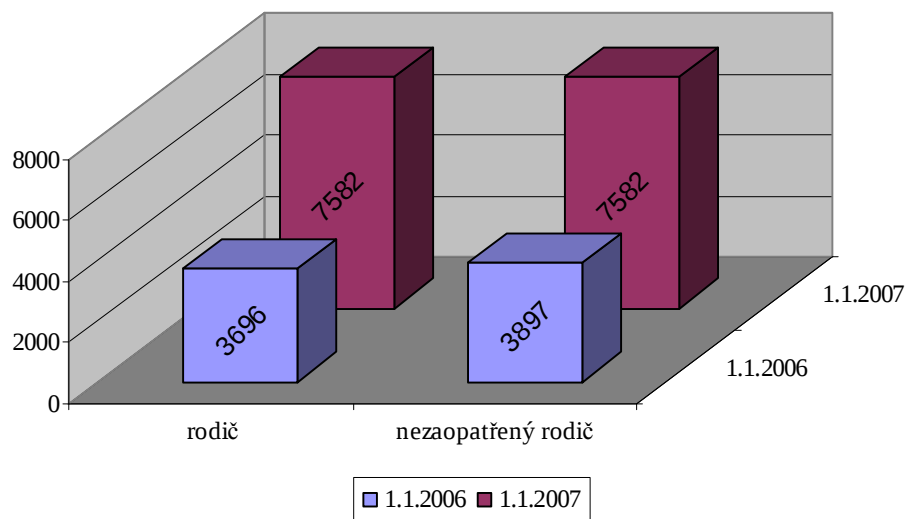
Rodičovský příspěvek náleží, pokud dítě navštěvuje předškolní zařízení, a to nejvýše pět dnů v kalendářním měsíci do 3 let věku dítěte. Od 3 let může dítě navštěvovat předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně.

Výše rodičovského příspěvku od 1. 1. 2007 činí 40% průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku za který se rodičovský příspěvek poskytuje, tj. 7 582,-Kč.

Od 1.1.2007 není výše rodičovského příspěvku stanovena násobkem životního minima rodiče a bylo zrušeno zvýhodnění pro nezaopatřeného rodiče, který pečuje o dítě.

Nově je také od 1.1. 2007 povolen souběh s příspěvkem na péči, který je poskytován podle zákona o sociálních službách.

Graf 6 Zvýšení rodičovského příspěvku od 1.1.2007

Zdroj: Zákon o státní sociální podpoře

2.3.5. Příspěvek na školní pomůcky

Nárok na příspěvek na školní pomůcky má dítě, které bylo přihláшено k zápisu k povinné školní docházce a má nárok na přídavek za dítě za měsíc květen, předcházející 1. červnu, v němž má dítě nárok na příspěvek na školní pomůcky. Výše příspěvku na školní pomůcky se vyplácí jednorázově ve výši 1.000,- Kč a vyplácí se osobě, která má dítě v přímém zaopatření.

Účelem příspěvku na školní pomůcky, která je vyplácena od 1. 7. 2006, je pomoci rodičům pokrýt náklady spojené se školní docházkou.

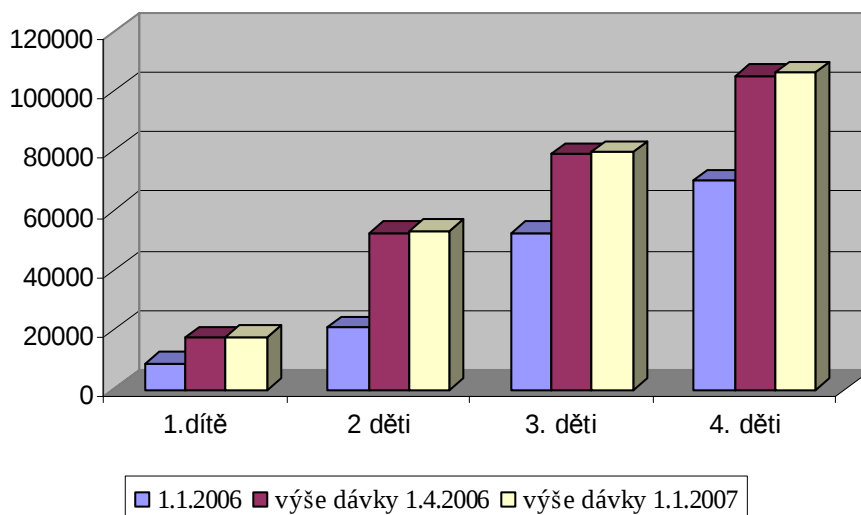
2.3.6. Porodné

Porodné je jednorázovou příjmově netestovanou dávkou, která je poskytovaná matce dítěte v souvislosti s jeho narozením. Nárok na porodné má žena, která

porodila dítě. V případě, že zemřela a porodné nebylo vyplaceno, má nárok na dávku otec dítěte.

Na porodné má nárok také osoba, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů, a to do jednoho roku věku dítěte.

Graf 7 Zvýšení porodného

Zdroj : Zákon o státní sociální podpoře

2.3.7. Podpora náhradní rodinné péče ze systému státní sociální podpory

Pěstounskou péči upravuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině a zákon č. 359/199 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí. Pěstounská péče je formou státem řízené a kontrolované náhradní výchovy.

O svěřením do pěstounské péče rozhoduje soud, který dá zpravidla přednost svěřením dítěte do výchovy příbuznému dítěte, pokud poskytuje záruku řádné výchovy a se svěřením dítěte souhlasí. Při rozhodnutí o svěřením dítěte do výchovy jiné fyzické osobě než rodiči vymezí soud jejich rozsah práv a povinností. Před rozhodnutím soudu o pěstounské péči může být dítě dočasně svěřeno rozhodnutím

orgánu sociálně - právní ochrany dětí do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem.

Rozeznáváme dva typy pěstounské péče :

- Individuální pěstounská péče, která probíhá v běžném rodinném prostředí.
- Skupinová pěstounská péče, která probíhá ve zvláštních zařízeních pro výkon pěstounské péče nebo v SOS vesničkách.

Krytí nezbytných nákladů souvisejících s péčí o dítě v pěstounské péči upravuje zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. I zde došlo v roce 2006 k významným změnám výše dávek.

2.3.7.1. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Nárok na příspěvek má nezletilé dítě svěřené do pěstounské péče. Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte činí za kalendářní měsíc součin částky na osobní potřeby dítěte a koeficientu 2,30. V případě zdravotně postiženého dítěte se koeficient, kterým se násobí životní minimum dítěte, zvyšuje úměrně stupni postižení. Po dosažení zletilosti se zachová, nejdéle však do 26 let věku dítěte, jde-li o nezaopatřené dítě, které trvale žije ve společné domácnosti s osobou, která byla i do dosažení zletilosti jeho pěstounem. Jestliže dítě požívá invalidní důchod, náleží mu příspěvek, jen je-li vyšší, a to ve výši rozdílu mezi tímto příspěvkem a částkou důchodu.

Tabulka 4 Výše úhrady potřeb dítěte od 1. 1. 2007 v Kč za měsíc

Věk nezaopatřeného dítěte	Zdravé dítě koeficient 2,30	Dlouhodobě nemocné dítě koeficient 2,35	Dlouhodobě zdravotně postižené dítě koeficient 2,90	Dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě Koeficient 3,10
do 6 let	3 680	3 760	4 640	4 960
6-15 let	4 508	4 606	5684	6076
15-26 let	5175	5 288	6 525	6 975

Zdroj: zákon o státní sociální podpoře

2.3.7.2. Odměna pěstouna

Představuje určitý způsob společenského uznání osoby, která se jako pěstoun stará o cizí dítě. Tato dávka je opakující se příjmově netestovanou dávkou. Příspěvek se poskytuje do dosažení zletilosti dítěte nebo nejdéle do 26 let, jestliže jde o nezaopatřené dítě, které žije ve společné domácnosti s osobou, která byla po dosažení zletilosti jeho pěstounem.

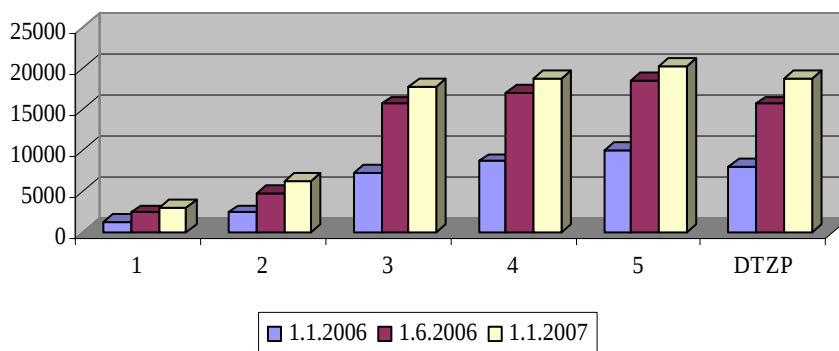
Výše příspěvku na dítě je v případě zdravotního postižení dítěte zvýhodněna vyšším koeficientem při součinu částky na osobní potřeby dítěte.

Výše odměny pěstouna je stanovena jako součin životního minima na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 1,00 za každé svěřené dítě do pěstounské péče.

Pokud pěstoun pečuje alespoň o tři děti v pěstounské péči nebo o dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené vyžadující mimořádnou péči a není výdělečně činný, náleží mu odměna pěstouna ve zvláštních případech.

Výše odměny pěstouna ve zvláštních případech činí za kalendářní měsíc součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 5,5. Za každé další dítě v pěstounské péči se odměna pěstouna zvyšuje o 0,5 životního minima jednotlivce za každé zdravé dítě a za dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené koeficientem 0,75 životního minima jednotlivce.

Graf 8 Zvýšení odměny pěstouna

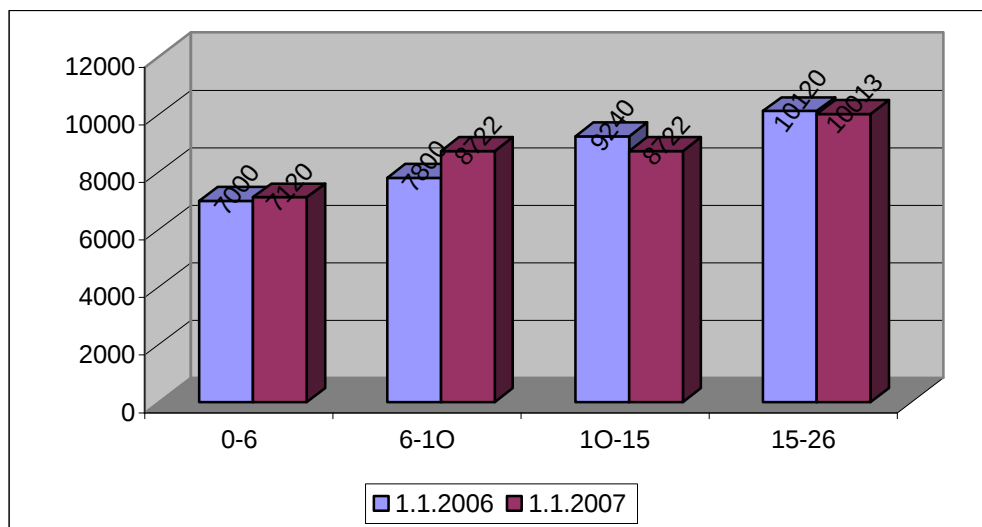

Zdroj: Zákon o státní sociální podpoře
DTZP – dítě těžce zdravotně postižené

2.3.7.3. Příspěvek při převzetí dítěte

Je jednorázovou příjmově netestovanou dávkou. Účelem dávky je přispět na nákup nutných věcí pro dítě, které přichází do pěstounské rodiny.

Graf 9 Příspěvek při převzetí

Zdroj: Zákon o státní sociální podpoře

2.3.7.4. Příspěvek na nákup motorového vozidla

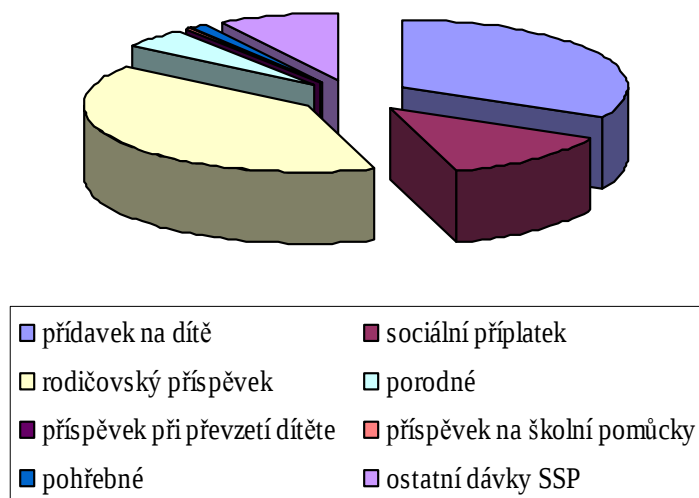
Příspěvek je poskytován pěstounovi, který má v péči alespoň 4 děti a toto vozidlo se nepoužívá k výdělečné činnosti. Výše dávky je závislá na ceně motorového vozidla a může činit až 70 % z ceny, maximálně však 100 000,- Kč.

Tabulka 5 Výdaje na dávky státní sociální podpory v mil. Kč

Výdaje na dávky státní sociální podpory	2005	2006	2007
			schválený rozpočet
přídavek na dítě	11195	11 032	10 789
sociální příplatek	4779	4418	4727
příspěvek na bydlení	2458	2287	
rodičovský příspěvek	12627	13526	29598
porodné	895	1592	1856
pěstounské dávky	467	585	
příspěvek na školní pomůcky		65	79
pohřebné	533	512	530
příspěvek pro děti vyžadující okamžitou pomoc		2	
ostatní dávky SSP			6860
celkem		34 042	54439

Zdroj: MPSV, ČSÚ

Graf 10 Struktura dávek státní sociální podpory v roce 2006

Zdroj: ČSÚ

2.4. Podpora rodin z nemocenského pojištění

System nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které v případech krátkodobých sociálních situací zabezpečuje dávkami nemocenského pojištění odvozených z výše výdělku.

V současné době existují v České republice tři soustavy nemocenského pojištění, které upravují nároky a podmínky vyplácení dávek nemocenského pojištění:

- **Nemocenské pojištění zaměstnanců**, které upravuje zákon č. 54/1956 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Z tohoto pojištění jsou poskytovány dávky **nemocenské, ošetřování člena rodiny, peněžitá pomoc v mateřství a vyrovnávací příspěvek v těhotenství**.
- **Nemocenské pojištění osob samostatně výdělečně činných** je upraveno v zákoně č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, z toho pojištění jsou poskytovány dávky **nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství**.
- **Nemocenská péče v ozbrojených silách** je upravena zákonem č. 32/1957 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a jsou z něho vypláceny tyto dávky nemocenské, **peněžitá pomoc v mateřství, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a příspěvek na pohřeb vojáka**.

Pojištění je povinné, tj. každý, který splňuje zákonem stanovené podmínky, je nemocensky pojištěn.

Základním principem nemocenského pojištění je obligatornost dávek, tj. při splnění stanovených podmínek vzniká na dávky nemocenského pojištění nárok.²⁰

2.4.1. Podpora ošetřování člena rodiny

Podpora při ošetřování člena rodiny je peněžitou dávkou nemocenského pojištění, která náleží po zákonem č. 54/1956 Sb., o *nemocenské pojištění zaměstnanců*, ve

²⁰ Arnoldová, Anna: Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení I.1.vyd. Praha: Karolinum 2004. ISBN 80-246-0728-X. Str. 147

znění pozdějších předpisů, přesně vymezenou dobu zaměstnanci, který nemůže pracovat, protože:

- ošetřuje nemocné dítě mladší věku 10 let, u kterého se předpokládá, že nemůže být po dobu nemoci bez trvalé péče rodiče. Vznik této skutečnosti se prokazuje potvrzením dětského lékaře. Pokud ošetřující osoba není rodičem dítěte, musí prokázat, že žije s nemocným ve společné domácnosti
- pečuje o dítě mladší deseti let z důvodu, neboť dětské výchovné zařízení nebo škola, do které chodí, byly nařízením příslušných orgánů nebo z důvodu karantény uzavřeny
- osoba, která o dítě pečuje, onemocněla, je v ústavním ošetřování nebo z důvodu karantény nemůže pečovat o dítě
- ošetřuje nemocného člena rodiny, jehož zdravotní stav vyžaduje ošetřování jinou osobou. V tomto případě je také potřeba potvrzením ošetřujícího lékaře doložit skutečnost, že nemocný člen rodiny žije ve společné domácnosti

Pokud doba ošetřování trvá po dobu delší než je stanovena zákonem, nelze v jejím průběhu opakovaně vystavit tiskopis, žádosti o podporu při ošetřování člena rodiny, a to ani té samé osobě ani postupně jiným osobám.

Podpora při ošetřování člena rodiny se poskytuje nejvýše po dobu prvních 9 kalendářních dnů, popř. nejvýše 16 kalendářních dnů zaměstnanci, který má v péči dítě do skončení povinné školní docházky a je jinak osamělý.

Výše dávky činí 69% vyměřovacího základu.²¹

2.4.2. Peněžitá pomoc v mateřství zaměstnanců

Tato dávka má zabezpečit pracující osobu po dobu, kdy nemůže pro pokročilé těhotenství a po porodu z důvodu péče o dítě pracovat.

Peněžitá pomoc v mateřství se poskytuje po dobu mateřské dovolené, začíná 6. týdnem před očekávaným datem porodu, nejdříve od osmého týdne před tímto dnem.

²¹ Zákon o nemocenském pojištění č. 54/1956 Sb.

Peněžitá pomoc v mateřství se poskytuje 28 týdnů. Osamělé matce, která nežije s druhem a skutečně se sama stará a při vícečetné porodu až po dobu 37 týdnů. U žen, které převzaly dítě do své trvalé péče, 28 týdnů, popř. 31 týdnů.

V případě ženy v zaměstnaneckém poměru tuto dávku vyplácí zaměstnavatel a u organizací menších 25 zaměstnanců Okresní správa sociálního zabezpečení, která tuto dávku vyplácí i ženám, které před porodem vykonávaly činnost osoby samostatně výdělečně činné.

2.4.3. Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Tento příspěvek se poskytuje v případě převedení na jinou práci z důvodu těhotenství a mateřství a pracovnice z tohoto důvodu dosahuje nižšího výdělku.

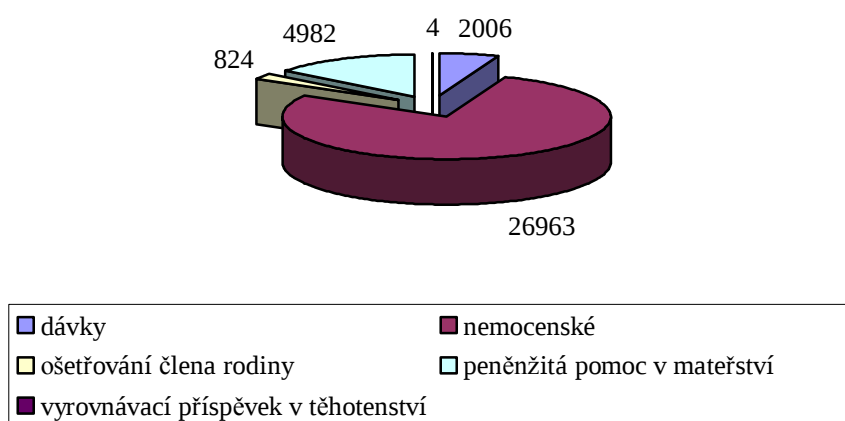
Výše příspěvku činí rozdíl denního vyměřovacího základu zaměstnankyně ke dni jejího převedení na jinou práci a průměru jejích příjmů připadajícího na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení a poskytuje až do dne nastoupení na mateřskou dovolenou a po ukončení mateřské dovolené až do konce devátého měsíce po porodu.²²

V novém zákoně o nemocenském pojištění č. 189/2006 Sb., jehož účinnost byla odložena k 1. 1. 2008, jsou zavedena *nová prorodinná opatření*, neboť u peněžité pomoci v mateřství umožňuje střídáním matky s jejím manželem či otcem dítěte v péči o dítě, přičemž každý z nich má při této péči o dítě nárok na výplatu peněžité pomoci v mateřství po dobu a za podmínek stanovených zákonem o nemocenském pojištění. Střídání se umožňuje od počátku sedmého týdne ode dne porodu a četnost střídání není omezena.

²² Arnoldová, Anna: Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení I.2.vyd. Praha: Karolinum 2004. ISBN 80-246-0728-X. Str. 147

U ošetřování člena rodiny zákon umožňuje přiznat při splnění stanovených podmínek při jedné potřebě ošetřování (péče) ošetřovné (nový název pro dávku ošetřování člena rodiny) postupně dvěma osobám, t.z., že se rodiče dítěte budou moci během ošetřování vystřídat.

Graf 11 Vyplacené dávky nemocenského pojištění v roce 2006 v mil. Kč

Zdroj dat: ČSÚ

2.5. Podpora rodin z důchodového pojištění

Důchodové pojištění upravuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Účelem důchodového pojištění je poskytovat finanční zajištění při sociálních událostech dlouhodobějšího charakteru, pro případ stáří, invalidity a úmrtí živitele prostřednictvím důchodů. Z důchodového zabezpečení se poskytují důchody přímé, kterými jsou důchody starobní, plně invalidní, částečně invalidní a důchody odvozené, tj. **pozůstalostní důchody**.²³

2.5.1. Vdovský důchod

Vdovský nebo vdovecký důchod by měl kompenzovat zvýšené životní náklady rodiny při úmrtí jednoho z manželů. Vdovský důchod náleží po manželovi, který byl poživatelem starobního, invalidního nebo částečného invalidního důchodu nebo by splnil podmínky pro přiznání invalidního nebo starobního důchodu, a to po dobu jednoho roku.²⁴

Dále se důchod vyplácí při splnění zákonem stanovených podmínek:

- pozůstalá osoba pečuje o nezaopatřené dítě
- pečuje o nezletilé dlouhodobě postižené dítě vyžadující mimořádnou péči nebo o zletilé dítě, které je převážně nebo úplně bezmocné nebo o takové rodiče jednoho z manželů, kteří žijí ve společné domácnosti
- je plně invalidní
- dosáhla věku 55 let nebo důchodového věku

Vdovský a vdovecký důchod je přiznáván za stejných podmínek a ve stejné výši, činí 50% důchodu zemřelé osoby nebo důchodu, na který by měla nárok.

2.5.2. Sirotčí důchod

Na sirotčí důchod má nárok nezaopatřené dítě, zemřel-li mu rodič nebo osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů za podmínky, že výše uvedené osoby byly poživateli plného invalidního nebo částečného důchodu nebo ke dni

²³ Příb, Jan, Kepková, Michaela, Niederle, Petr, Steinichová, Ladislava: Průvodce sociálními dávkami. Praha: DMSS-Start 2005. ISBN 80-86140-25-3. Str.9

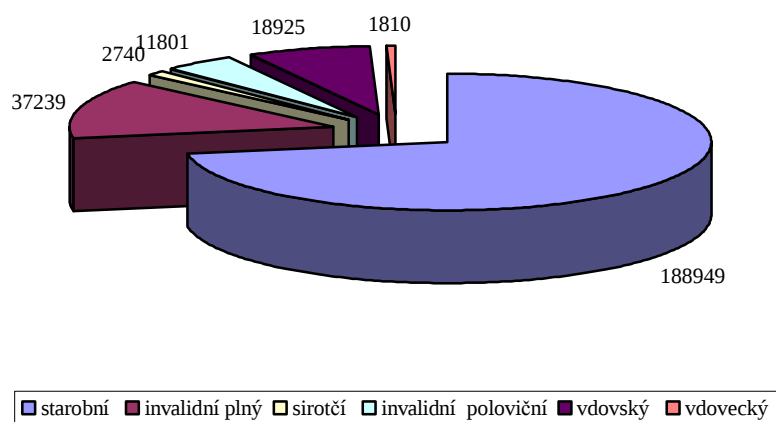
²⁴ Krebs, Vojtěch: Sociální politika.3.vyd. Praha: ASPI 2005. ISBN 80-7357-050-5. Str. 211-212

úmrtí splnili podmínky potřebné doby pojištění pro nárok na plný invalidní důchod nebo podmínky nároku na starobní důchod, anebo zemřeli následkem pracovního úrazu.²⁵

Výše důchodu činí 40% procentní výměry důchodu, na který měl nebo byl měl nárok rodič v době úmrtí.

Dítě, které ztratilo oba rodiče má nárok na sirotčí důchod po každém z rodičů.

Graf 12 Vyplacené dávky důchodového pojištění v roce 2006 v mil. Kč

Zdroj: ČSÚ

²⁵ Důchodové pojištění, www.mpsv.cz/cs/3 (cit. 21.12.2006)

2.6. Příspěvek na péči

Zákon o sociálních službách 108/2006 Sb., v platném znění, který je účinný od 1. 1. 2007 a upravuje podmínky poskytování sociální pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci. **Nepříznivá situace** je definována jako oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí nebo z jiných závažných důvodů.

Příspěvek na péči náleží lidem, kteří jsou především z důvodu nepříznivého zdravotního stavu závislí na pomoci jiné osoby a nahrazuje dříve poskytovaný příspěvek na péči o osobu blízkou a jinou osobu a zvýšení důchodu pro bezmocnost. Posouzení stupně závislosti provádí posudkový lékař úřadu práce.

Žádost o příspěvek se podává u obecního úřadu s rozšířenou působností, který je příslušný k rozhodnutí o příspěvku, vyplácí se měsíčně v tom kalendářním měsíci, za který náleží a lze jej uplatnit jeden rok zpětně ode dne nároku.

Příjemcem dávky je oprávněná osoba nebo zákonný zástupce nebo osoba, které byla nezletilá osoba svěřena do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu.

Příspěvek na péči se poskytuje osobám, o které je pečováno, nikoliv osobě, která péči zajišťuje. Může být přiznán dítěti staršímu jednoho roku. Schopnost zvládnout péči o vlastní osobu je u každého různá, proto jsou zákonem vymezeny čtyři stupně závislosti.²⁶

Tabulka 6 Výše příspěvku na péči v Kč za měsíc

Stupeň závislost	Osoba do 18 let věku	Osoba nad 18 let věku
I. lehká závislost	3 000	2 000
II. středně těžká závislost	5 000	4 000
III. těžká závislost	9 000	8 000
IV. úplná závislost	11 000	11 000

Zdroj: zákon č.108/2006 Sb.

²⁶ Sociální služby, www.mpsv.cz/cs/9 [cit. 27.2.2007]

2.7. Pomoc v hmotné nouzi

Pomoc v hmotné nouzi, kterou upravuje zákon č. 111/2006 Sb., který je účinný od 1. 1. 2007, je určena pro občany, kteří ani s využitím jiných sociálních systémů nebo s vlastní iniciativou ani využitím vlastního majetku nemohou získat dostatečné finanční prostředky na zabezpečení svých potřeb.

Hmotná nouze je stav, kdy příjem osoby případně s příjmy společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky na živobytí, přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a zabezpečení jejich základních životních podmínek je tak vážně ohroženo.²⁷

Systém poskytuje tři dávky, o kterých rozhoduje a vyplácí pověřené obecní úřady:

2.7.1. Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je základní dávka pomoci v hmotné nouzi řešící nedostatečný příjem osoby či rodiny.

Pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení příjem rodiny nedosahuje příjem osoby či rodiny částky na živobytí, vzniká této osobě či rodině nárok na živobytí.

Živobytí rodiny je stanoveno na základě posouzení, jaký má rodina příjem a zda si tento příjem může zvýšit, na posouzení majetkových poměrů a na zhodnocení dalších okolností, které výši částky na živobytí mohou navýšit - aktivní snaha najít zaměstnání, dlouhodobé setrvávání ve stavu hmotné nouze, potřeba dietního stravování.²⁸

Částka na živobytí se odvíjí od částek životního a existenčního minima. Pokud osoba prokazatelně projevuje snahu o zvýšení příjmu vlastním přičiněním, bude úroveň jejího živobytí shodná s jejím životním minimem.

²⁷ Hutař, Jan: Sociálně právní minimum pro zdravotně postižené. 1. vyd. Praha: Národní Rada zdravotně postižených 2006. ISBN 80-903640-2-0. Str. 137

²⁸ Zákon o hmotné nouzi č. 111/2006 Sb., §29-30

Částka na živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy a možností. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí sčítají.

2.7.2. Doplatek na bydlení

Tato dávka pomoci v hmotné nouzi řeší situaci nedostatku příjmu k uhrazení odůvodněných nákladů na bydlení.

Podmínkou pro tuto dávku je být nájemcem nebo vlastníkem bytu a splňovat podmínky pro nárok na příspěvek na živobytí a na příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory.

Jestliže osoba užívá byt v obci na základě jiného než nájemního nebo vlastnického vztahu a nesplňuje trvalý pobyt v obci stanoví zákon výjimky, kdy se tato podmínka nemusí sledovat.

2.7.3. Mimořádná okamžitá pomoc

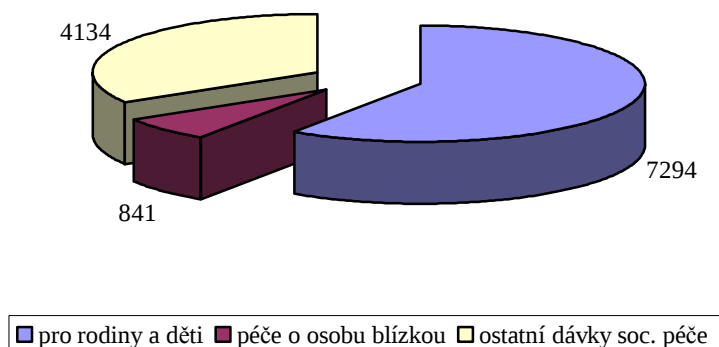
Osobám, které neplní podmínky hmotné nouze, ale ocitnou se v takových situacích, které je nutno bezodkladně řešit, je poskytována mimořádná okamžitá pomoc.

- První situace řeší **pomoc osobě, které hrozí vážná újma na zdraví v případě neposkytnutí pomoci**, a to do výše existenčního minima osoby, která není nezaopatřeným dítětem a u nezaopatřeného dítěte do výše jeho životního minima.
- Druhá situace řeší **pomoc osobám postiženým vážnou mimořádnou událostí** a její majetkové a sociální poměry neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami, a to až do 15 násobku částky životního minima jednotlivce, do výše 46.890,- Kč.
- Třetí situace napomáhá **osobám které nemají dostatečné prostředky k úhradě jednorázového výdaje** (poplatek za duplikát osobních dokladů, apod.), až do výše jednorázového výdaje.

- Čtvrtá situace řeší **pomoc při potřebě předmětů dlouhodobé potřeby** (pračka, lednička) nebo k úhradě odůvodněných nákladů v souvislosti se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřených dětí. Poskytnutá dávka nesmí v kalendářním roce překročit desetinásobek životního minima jednotlivce, tj. 31.260,- Kč.
- Pátá situace **pomáhá řešení situace osob ohrožených sociálním vyloučením**. Jedná se především o osoby propuštěné z výkonu trestu, školského zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti. Osobu, která nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby, vzhledem k tomu, že je osobou bez přístřeší nebo osobě, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby, po ukončení léčby závislostí. Výše dávky je stanovena jednorázově ve výši 1.000,- Kč s ohledem na okamžité nezbytné potřeby a poskytnuté dávky nesmí v kalendářním roce překročit čtyřiceti násobek životního minima jednotlivce, které činí 12.504,- Kč.

Systém pomoci v hmotné nouzi je moderním systémem pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit prostředky k uspokojení životních potřeb a zabraňuje tím sociálnímu vyloučení. *Vychází z principu, že osoba která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje nebo se práci vyhýbá.*

Graf 13 Vyplacené dávky soc. péče v roce 2006 v mil. Kč

Zdroj: ČSÚ

2.8. Nepřímá podpora rodiny

Novela zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů od 1. 1. 2005 rozšířila daňovou podporu rodin s dětmi tím, že zavádí společné zdanění manželů a daňové zvýhodnění na vyživované dítě.

2.8.1. Společné zdanění manželů

Manželé, kteří vyživují alespoň jedno dítě žijící s nimi ve společné domácnosti, mohou uplatnit výpočet daně ze společného základu daně, a to i v případě, že jeden z nich neměl ve zdaňovacím období zdanitelné příjmy.

Příjmy obou manželů se sečtou a každý z manželů daní polovinu společných příjmů. Společné zdanění uplatňuje každý z manželů ve svém daňovém přiznání, které podávají oba manželé a v příloze každý uvede údaje potřebné pro výpočet společného základu daně za oba manžele.

2.8.2. Daňové zvýhodnění na dítě

Poplatník má nárok na daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící s ním v domácnosti ve výši 6.000,- Kč.

Daňové zvýhodnění lze uplatnit formou slevy na dani, daňového bonusu nebo kombinací obou uvedených možností.

Slevu na dani lze uplatnit až do výše daňové povinnosti za příslušné zdaňovací období.²⁹

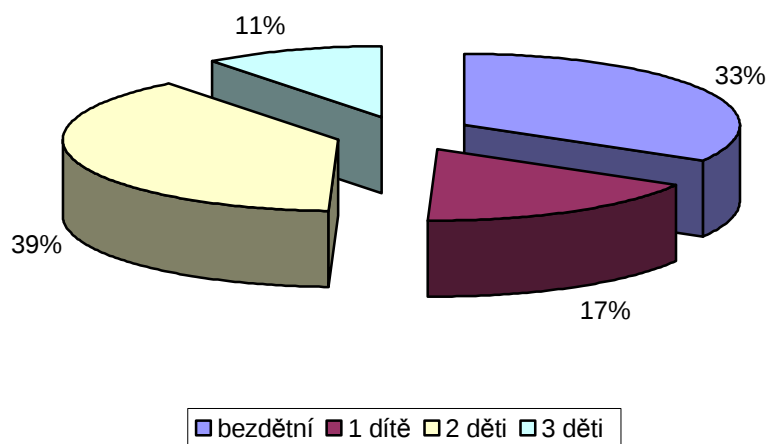
²⁹ Zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu

3.1. Dotazníkové šetření

V této kapitole bych se chtěla věnovat dotazníkovému šetření. Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit názory a informovanost respondentů na současnou finanční podporu rodin s nezaopatřenými dětmi a zdroje k získávání informací o těchto dávkách. Dále mě zajímalo, zda by současná finanční podpora rodin ovlivnila jejich rozhodnutí k založení nebo rozšíření rodiny.

Vzhledem k ochotě respondentů vyplnit zaslaný dotazník mi bylo vráceno většina zaslaných dotazníků, které jsem dále náhodným výběrem rozdělila podle věkových kategorií do tří skupin 18-30 let, 31-40 let a 41-60 let. Každá skupina je zastoupena 25 respondenty, sedmnácti ženami a osmi muži.

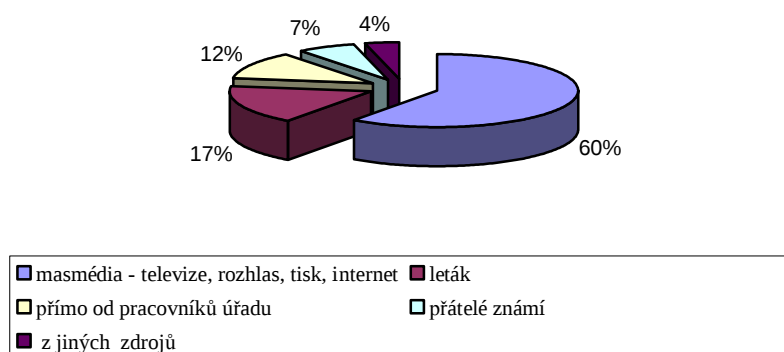
Graf 14 Respondenti podle nezaopatřených dětí

Otázka č. 1 Z jakých zdrojů se dozvídáte informace o sociálních dávkách na podporu rodin a jejich změnách ?

Většina respondentů je informováno o dávkách na podporu rodin z masmédií celkem 45, dále následuje leták 13, přímo u pracovníků úřadu se informuje 9 dotazujících a 8 uvedlo jiný zdroj informací – z toho 5 uvedlo jako jiný zdroj přátelé a známí.

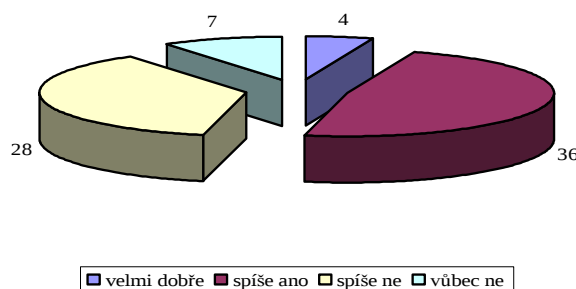
Graf 15 Zdroje získávání informací

Otázka č. 2 Uveďte míru Vaší informovanosti o současných sociálních dávkách na podporu rodin s nezaopatřenými dětmi a jejich změnách.

Pouze 5% respondentů se domnívá, že jsou informováni velmi dobře, 49% je spíše informováno a 37 % uvedlo spíše ne, 9% respondentů není vůbec informováno.

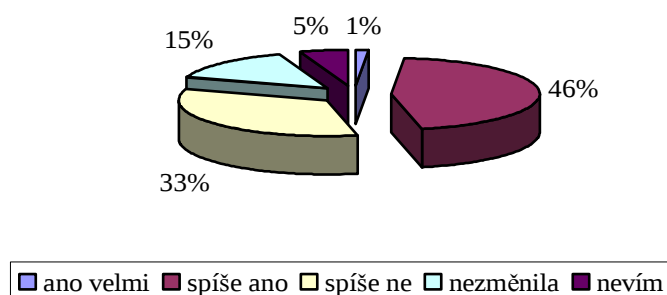
Graf 16 Informovanost o finanční podpoře rodiny

Otázka č. 3 Domníváte se, že finanční podpora rodin se v posledním období zlepšila ?

Většina respondentů uvedla zlepšení finanční podpory rodinám z dětmi celkem 35 uchazečů odpovědělo kladně. Nejméně vnímá zlepšení - 8 respondentů ve věku 18-30 let a změny nezaznamenalo 15 respondentů téměř shodně ve všech věkových kategoriích.

Graf 17 Hodnocení změn finanční podpory

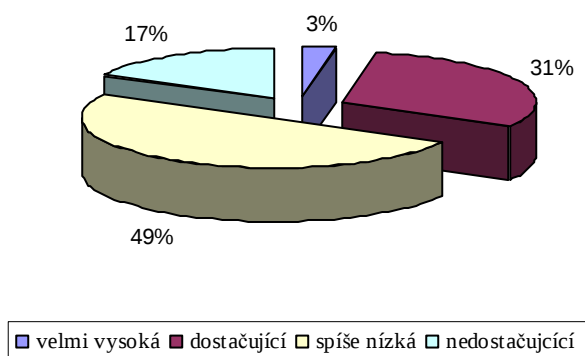

Otázka č. 4 Domníváte se, že finanční podpora ze strany státu je :

Velmi vysokou finanční podporu vidí pouze 2 dotazovaní, za dostačující ji považuje 23 respondentů z toho 6 ve věkové skupině 18-30 let, 9 ve věkové skupině 31-40 let a 8 ve věkové skupině 41-60 let. Většina dotazovaných hodnotí finanční podporu rodinám za velmi nízkou z toho 11 ve věkové skupině 18-30 let, 12 ve věkové skupině 31-40 a 14 ve věkové skupině 41-60. Za nedostačující ji považuje 13 respondentů, z toho 7 ve věkové skupině 18-30 let, 4 ve věkové skupině 31-40 let a pouze 2 ve věkové skupině 41-60.

V celkovém negativním hodnocení finanční podpory je nejvíce zastoupena věková skupina od 18 do 30 let (celkem 18 respondentů).

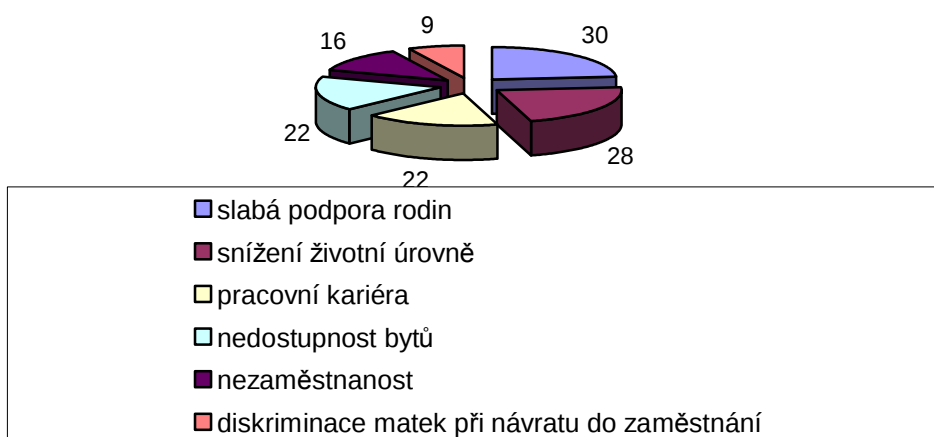
Graf 18 Hodnocení finanční podpory rodinám s nezaopatřenými dětmi

Otázka č. 5 Co dnes podle Vašeho názoru brání mladým lidem v tom, aby měli děti?

Většina dotazovaných uvedla jako první v pořadí finanční podporu ze strany státu, druhou překážkou je snížení životní úrovně, dále následuje pracovní kariéra a nedostupnost bytů. Nejčastěji uváděné jiné překážky byly nezaměstnanost a diskriminace matek při nástupu nebo hledání zaměstnání.

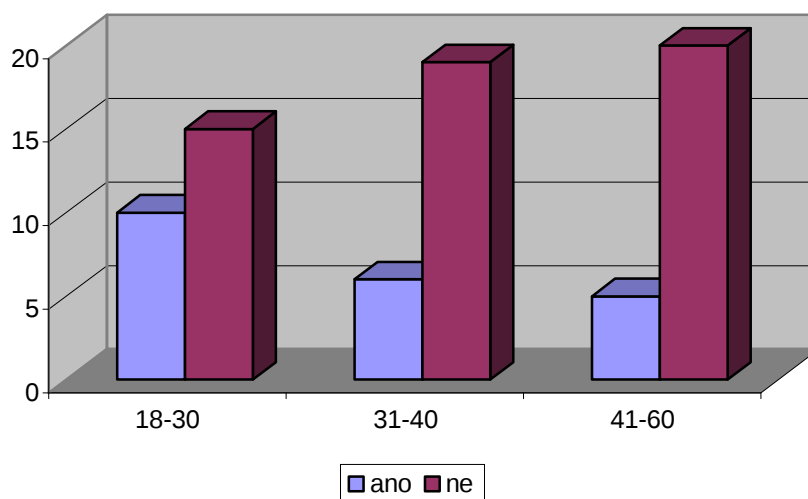
Graf 19 Faktory ovlivňující založení nebo rozšíření rodiny

Otázka č. 6 Ovlivnila by současná finanční podpora rodin Vaše rozhodnutí o založení nebo rozšíření rodiny?

Na tuto otázku odpověděla většina respondentů záporně, celkem 54 respondentů, ovlivnit by se nechalo 21 respondentů. Současná finanční podpora ze strany státu by nejvíce ovlivnila rozhodnutí o založení nebo rozšíření rodiny v nejmladší věkové skupině 18-30 let. Nejméně by samozřejmě ovlivnila rozhodnutí nejstarší věkové skupiny 41-60 let.

Graf 20 Ovlivnění rozhodnutí o počtu dětí podle věkových skupin

3.2. Shrnutí dotazníkového šetření

Z dotazníkového šetření vyplývá, že většina dotazovaných respondentů se domnívá, že je informována o finanční podpoře rodiny. Současné změny hodnotí jako zlepšení. Přesto většinu respondentů neovlivní v rozhodnutí o založení nebo rozšíření rodiny. Jako největší překážky k založení rodiny uvádí, v pořadí od nejčtetnějšího důvodu, slabou finanční podporu rodiny, snížení životní úrovně, pracovní kariéru, nedostupnost bytů, nezaměstnanost a diskriminaci matek při nástupu do zaměstnání. Finanční podpora rodin s nezaopatřenými dětmi je dotazovanými respondenty hodnocena jako nízká.

Závěr

Svou práci jsem zaměřila na rodinnou politiku v České republice. V první části své práce jsem vymezila základní pojmy a definice sociální politiky, její vývoj a nástroje sociální politiky zaměřené na pomoc rodinám s dětmi.

Nastínila jsem rodinnou politiku v České republice její cíle a plány.

Vzhledem k tomu, že oblast rodinné politiky je velmi široká, druhou část své práce jsem zaměřila na finanční podporu rodin. Domnívám se, že jsem zmapovala nejvýznamnější finanční podporu rodinám s nezaopatřenými dětmi v České republice.

Demografický vývoj je jedním z faktorů ovlivňujících rodinnou politiku, proto jsem upozornila na základní ukazatele demografického vývoje v České republice a jejich vývoj.

Třetí část seznamuje s informovaností a názory respondentů na současnou finanční podporu rodinám s dětmi a faktory bránící založení nebo rozšíření rodiny.

V posledních dvou letech bylo provedeno mnoho změn v oblasti sociálního zabezpečení a na nejvýznamnější z nich jsem upozornila i ve své práci.

Mezi nejvýznamnější změny řadím ohodnocení péče o dítě zvýšením rodičovského příspěvku téměř o polovinu původní výše a zvýšení dávek pěstounské péče. Společné zdanění manželů, které zvýhodňuje manželské páry s dětmi. Ze své zkušenosti na úseku státní sociální podpory se domnívám, že právě nesezdané soužití je častým důvodem pro získání vyšších sociálních dávek a dalších zvýhodnění pro osamělé rodiče.

Přestože jsou změny v oblasti finanční podpory rodiny hodnoceny většinou respondentů jako zlepšující, považuje finanční podporu rodiny většina dotazujících za velmi nízkou. Za faktory ovlivňující mladé lidi pro založení rodiny byla na prvním místě slabá finanční podpora ze strany státu a obava ze snížení životní úrovně a pracovní kariéra. Dále následuje nedostupnost bytů a jako jiné důvody byla uváděna nezaměstnanost a diskriminace matek při nástupu do práce.

Finanční podporu státu rodinám chápu spíše jako výpomoc v případě nepříznivé sociální situace, a to převážně v situacích, kdy rodič pečuje o nezaopatřené dítě, nemocné dítě, jako záchranou síť pro rodiny s dětmi v případě ztráty příjmu a zabránění sociálnímu vyloučení. Většina dávek podporujících rodinu vychází z principu motivace ke zlepšení situace vlastním přičiněním.

Jediným systémem, kde lze čerpat nejvyšší dávky bez závislosti na této motivaci se jeví systém státní sociální podpory. Ve své praxi se setkávám s rodinami, které několik let nepřiznávají žádné příjmy, nejsou evidováni na úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání a čerpají dávky v nejvyšší výměře. Právě zde chybí možnost motivace, kterou přinesl zákon o hmotné nouzi, kdy je osoba motivována k zlepšení situace vlastním přičiněním, neboť zákon o hmotné nouzi vychází z principu, že osoba která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje nebo se práci vyhýbá.

Osobně nesouhlasím s názory respondentů na výši finanční podpory rodinám z dětmi, neboť se domnívám, že současná finanční podpora poskytovaná rodinám s nezaopatřenými dětmi je skutečně na dobré úrovni. Z celkového zjištění vyplývá, že sociální dávky z různých systémů sledují cyklus nezaopatřeného dítěte od jeho narození až po ukončení jeho nezaopatřenosti (vzdělávacího procesu).

Na závěr své práce jsem vypracovala přehledný graf přímé finanční podpory rodinám s dětmi z různých systémů sociálního zabezpečení v uznaných sociálních situacích.

Seznam použité literatury :

ARNOLDOVÁ, Anna: *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení I.* 1. vyd. Praha: Karolinum 2004. ISBN 80-0728-X

ARNOLDOVÁ, Anna: *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení II.* 1. vyd. Praha: Karolinum 2004. ISBN 80-246-0875-8

BŘESKÁ, Naděžda, BURDOVÁ, Eva, VRÁNOVÁ, Lucie: *Státní sociální podpora.* 10. vyd. Olomouc: Anag 2005. ISBN 80-7623-288-4

DURDISOVÁ, Jaroslava : *Sociální politika, Materiály k seminářům,* 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická 1999. ISBN 80-7079-995-1

DURDISOVÁ, Jaroslava a kol.: *Sociální politika v ekonomické praxi.* 1.vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická 2005. ISBN 80-245-0850-8

HOLUB, Milan. Novotná, Hana: *Zákon o rodině a předpisy související.* 3.vyd. Praha: Linde 1998. ISBN 80-7201-093-X

HUTAŘ, Jan: *Sociálně právní minimum pro zdravotně postižené.* 9.vyd. Praha: Národní Rada zdravotně postižených ČR 2006. ISBN 80-903640-2-0

KREBS, Vojtěch a kol.: *Sociální politika.* 2.vyd. Praha: ASPI 2002. ISBN 80-86395-33-2

KREBS Vojtěch a kol.: *Sociální politika.* 3.vyd. Praha: ASPI 2005. ISBN 80-7357-050-5.

KVAPILOVÁ, Světlá: *Kapitoly ze sociální pedagogiky.* 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palckého 1996. ISBN 80-7067-669-8

MATOUŠEK, Oldřich: *Slovník sociální práce.* 1.vyd. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-549-0

MÜHLPACHR, Pavel: *Sociální práce.* 1.vyd.Brno: Masarykova Univerzita 2004. ISBN 80-2103323-1

PŘIB, Jan, KEPKOVA, Michaela, NIEDERLE, Petr, STEINICHOVÁ, Ladislava: *Průvodce sociálními dávkami.* Praha: BMSS-Start 2005. ISBN 80-86140-25-3

TOMEŠ, Igor: *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost.* 2.vyd.Praha: Socioklub 2001. ISBN 80-864-84-00

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 586 /1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 110/2006 Sb., o životním minimu, v platném znění
Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění
Zákon č. 111/2006 Sb., o hmotné nouzi, v platném znění

Elektronické zdroje:

Státní sociální podpora [databáze online] Ministerstvo práce a sociálních věcí
[citováno 24.2.2007]. Dostupné z URL <[http:// www.mpsv.cz/cs/2/](http://www.mpsv.cz/cs/2/)>

Sociální služby [databáze online] Ministerstvo práce a sociálních věcí
[citováno 24.2.2007]. Dostupné z URL <[http:// www.mpsv.cz/cs/9/](http://www.mpsv.cz/cs/9/)>

Sociální a ekonomický vývoj České republiky [databáze online].
Český statistický úřad ČR [citováno 26.3.2007].
Dostupné z URL <[http:// ww.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/publ/](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/publ/)>

Stav a pohyb obyvatelstva v roce 2006 [databáze online] Český statistický úřad
[citováno 26.3.2007]
Dostupné u URL< http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/select_obyvateľstvo/>

Důchodové pojištění [databáze online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí
[citováno 21.12.2006]. Dostupné z URL <<http://www.mpsv.cz/cs/3/>>

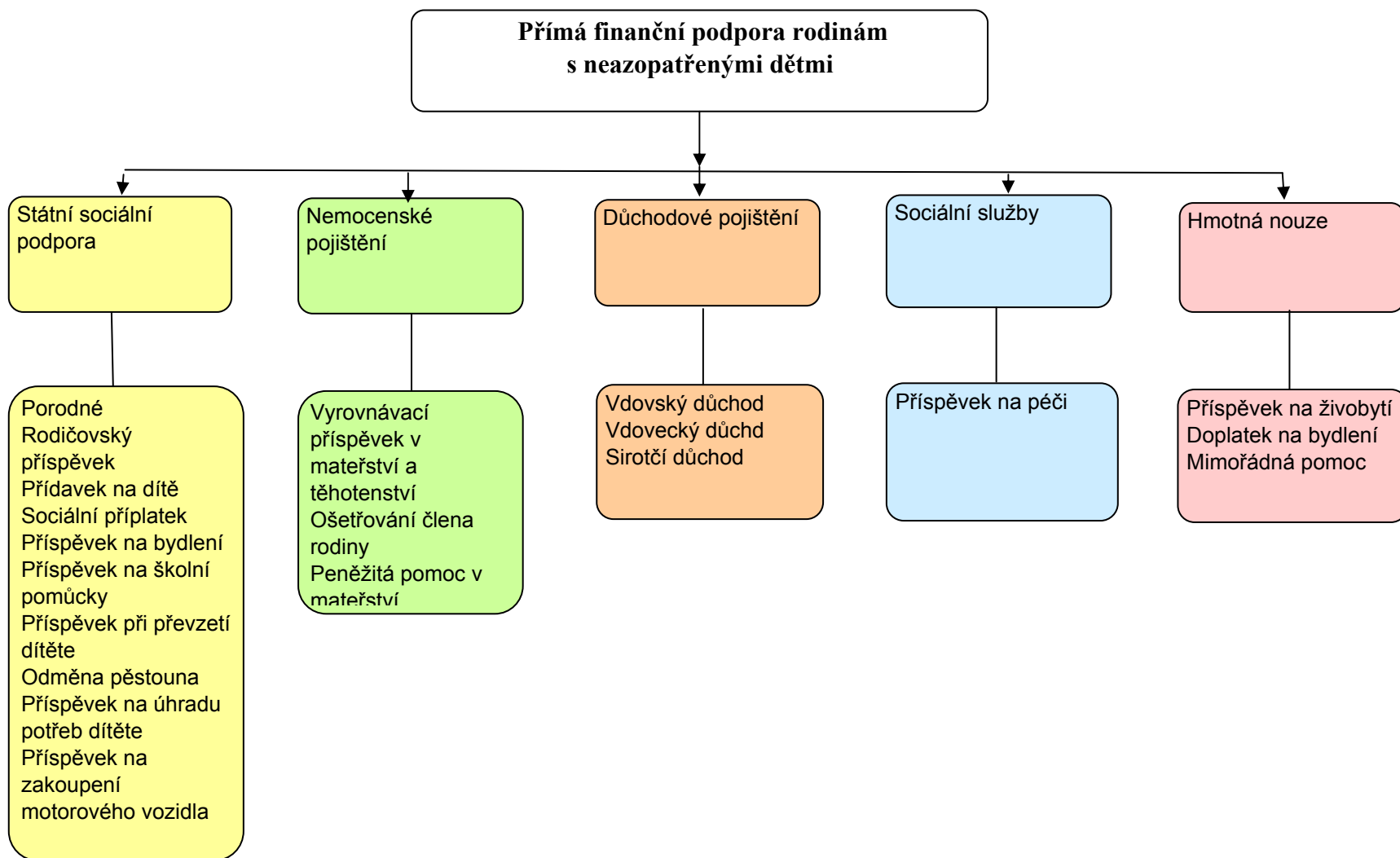
Národní zpráva o rodině 2004, [online]. [poslední aktualizace 29.4.2005]
Ministerstvo práce a sociálních věcí.[cit.27.3.2006].
Dostupné z URL <[http:// www.mpsv.cz/cs/898](http://www.mpsv.cz/cs/898)>

Akční plán pro rodiny s dětmi 2006-2009 [online]. [poslední aktualizace 16.8.2006].
Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 27.3.2006].
Dostupné z URL <[http:// www.mpsv.cz/files/clanky/2991/Akcni_plan.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/2991/Akcni_plan.pdf) >

Loni přibylo v ČR nejvíce lidí do roku 1993, [22.3.2007]. České noviny [cit.
26.3.2007]
Dostupné z URL <[http:// www.ceskenoviny.cz/tisk_clanku_view.php?id=243052](http://www.ceskenoviny.cz/tisk_clanku_view.php?id=243052)>

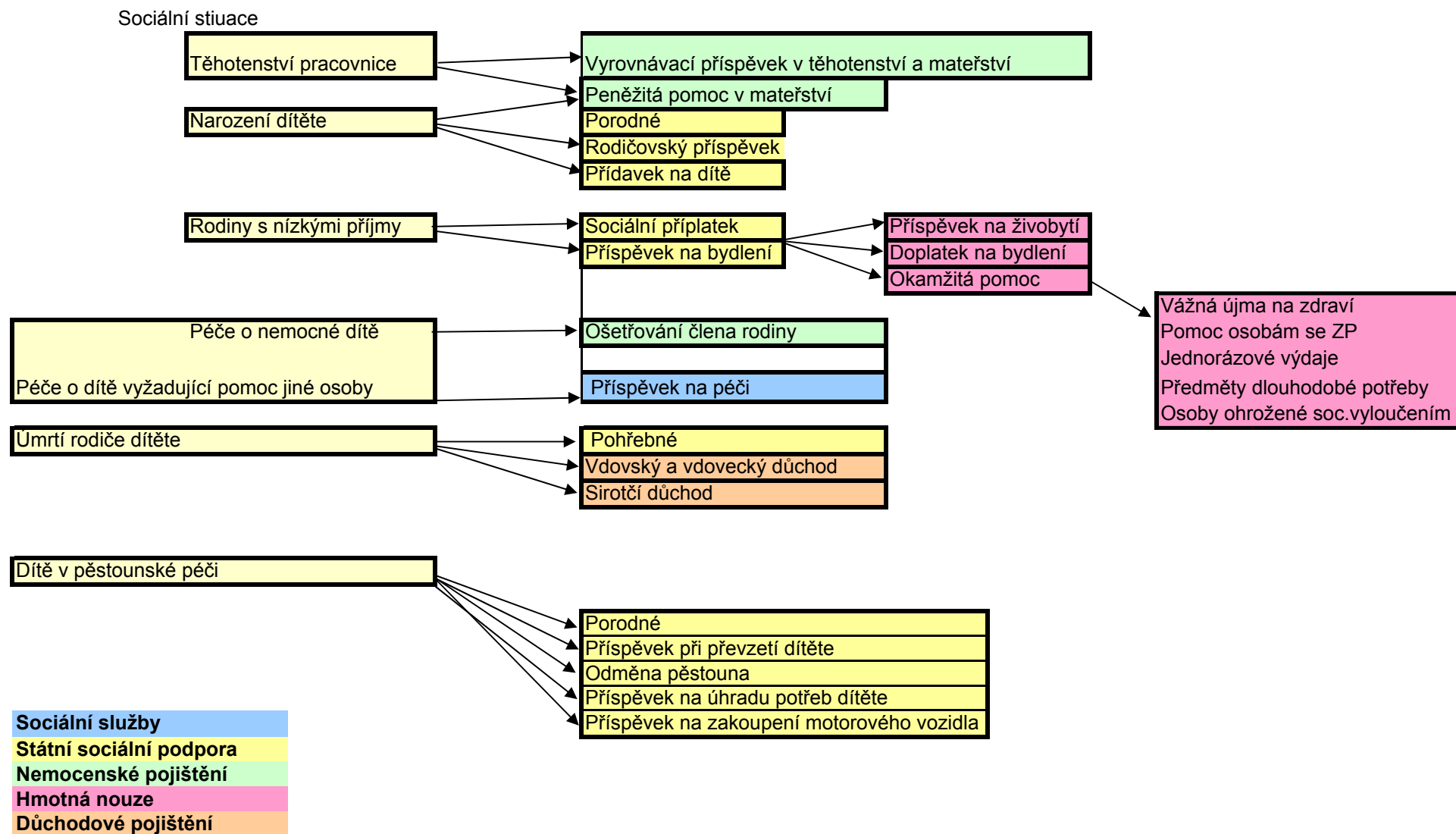
Matějková, Barbora, Jana, Poloncyová . *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích II.* [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí 2004 [cit. 21.12.2006].
Dostupné z URL <<http://www.vupsv.cz/an139.html>>

Příloha č.1

Příloha č.2

Přehled přímé finanční podpory rodinám s nezaopatřenými dětmi

DOTAZNÍK

a) žena

b) muž

Zaškrtněte prosím věkovou kategorii

a) 18-30

b) 31-40

c) 41-60

Uveďte počet dětí

a) 1

b) 2

c) 3

d) 4 a více

e) žádné

Otázka č. 1 **Z jakých zdrojů se dozvídáte informace o sociálních dávkách na podporu rodin a jejich změnách ?**

a) masmédia – televize, rozhlas, tisk, internet

b) přímo od pracovníků úřadu

c) leták

d) z jiných

zdrojů.....

Otázka č. 2 **Uveďte míru informovanosti o současných sociálních dávkách na podporu rodin s nezaopatřenými dětmi a jejich změnách.**

a) velmi dobře

b) spíše ano

c) spíše ne

d) vůbec ne

Otázka č. 3 **Domníváte se, že se finanční podpora rodin v posledním období zlepšila?**

- a) ano velmi
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) nezměnila
- e) nevím

Otázka č. 4 **Myslíte se, že finanční podpora ze strany státu je :**

- a) velmi vysoká
- b) dostačující
- c) spíše nízká
- d) nedostačující

Otázka č. 5 **Co dnes podle Vašeho názoru brání mladým lidem nejvíce v tom, aby měli děti?**

- a) slabá podpora ze strany
- b) nedostupnost bytů
- c) pracovní kariéra
- d) snížení životní úrovně
- e) jiný důvod – uveďte.....

Otázka č. 6 **Ovlivnila by současná finanční podpora rodin Vaše rozhodnutí o založení nebo rozšíření rodiny ?**

- a) ano
- b) ne